

col·lecció eines 29

Guia per programar activitats
per a infants de 0 a 3 anys
en risc d'exclusió

Noemí Font

29

© Noemí Font

© D'aquesta edició: Generalitat de Catalunya, 2016

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es>

Edita:

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Passeig del Taulat, 266-270
08019 Barcelona

1a edició electrònica:

Abril de 2016

Maquetació i gràfics:

www.cegeglobal.com

Podeu trobar aquesta i les altres obres que ha publicat el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies al nostre catàleg de publicacions: http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/

Aquest document ha estat elaborat a partir d'un dels treballs finals del postgrau d'Acolliment residencial en centres de protecció a la infància i l'adolescència. Es tracta d'una formació d'especialització per a educadors i educadores dels centres residencials d'acció educativa (CRAE), que compta amb el suport del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies mitjançant un conveni de col·laboració amb l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de Barcelona.

Aquesta formació, que té el reconeixement del Comitè d'Expertes i Experts en Formació en l'Àmbit de l'Acció Social, òrgan adscrit al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, s'adreça als professionals dels centres del sistema de protecció i a les persones que estan interessades a treballar-hi.

La realització d'un treball en el marc del postgrau té com a finalitat desenvolupar la cultura de l'excel·lència, assumint la responsabilitat en la realització de projectes professionals de millora correctament planificats, susceptibles de ser implementats i avaluables, que potenciïn la reflexió, l'esperit crític, la innovació, la creativitat i l'emprenedoria. Són criteris d'avaluació, per tant, la innovació en la reflexió i la proposta, l'aplicabilitat en un o més centres, així com l'efectivitat i l'eficiència de la proposta. Aquests són els arguments que contribueixen a considerar la qualitat del treball i a fer interessant la lectura d'aquest document.

Confiam que el text que teniu a les vostres mans aporti idees per repensar la pràctica professional i avançar en la construcció col·laborativa de coneixement dels qui treballen en l'atenció a la infància i l'adolescència.

Ricard Calvo i Pla

Director general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

ÍNDIX

1	Introducció	5
2	Emmarcament	7
	2.1. El desenvolupament psicoevolutiu dels infants de 0 a 3 anys	8
	2.2. El maltractament.....	11
	2.3. El currículum infantil.....	13
3	Característiques generals de la GUIA	21
	3.1. Continguts	21
	3.2. Activitats	21
	3.3. Temporització	22
	3.4. Recursos	22
	3.5. Avaluació	23
4	Programació d'activitats per a infants de 0 a 1 any	27
	4.1. Objectius	27
	4.2. Continguts	27
	4.3. Activitats	29
	4.4. Temporització	29
5	Programació d'activitats per a infants d'1 a 3 anys	30
	5.1. Objectius d'1 a 2 anys	30
	5.2. Continguts d'1 a 2 anys	31
	5.3. Objectius de 2 a 3 anys.....	32
	5.4. Continguts de 2 a 3 anys	34
	5.5. Activitats d'1 a 3 anys.....	36
	5.6. Temporització	36
6	Bibliografia web	38
	Annex 1. Plantilla d'unitat de programació.....	40
	Annex 2. Instrument d'avaluació per a infants de 6 mesos a 1 any	41
	Annex 3. Instrument d'avaluació per a infants d'1 a 2 anys	42
	Annex 4. Instrument d'avaluació per a infants de 2 a 3 anys.....	44
	Annex 5. Instrument d'avaluació d'activitats	46

Introducció

- ▶ L'educació dels infants és cosa de tots: estem implicats com a ciutadans en la defensa i garantia dels seus drets. Sabem de la seva competència, les potencialitats, la plasticitat, la importància que tenen en els primers anys de la vida els contextos de desenvolupament, les relacions que establim amb les altres persones. Cal, doncs, que facilitem aquests processos i assumim el caràcter educatiu de les nostres intervencions.

Didàctica de l'educació infantil (Departament d'Ensenyament, 2011)

Dins el camp social, el treball orientat a la petita infància, dels 0 als 3 anys, està poc estipulat. Aquesta és una realitat en la qual es troben moltes de les persones que treballen en equipaments socials. D'aquí ve la necessitat d'establir unes pautes acurades i professionals que ofereixin a aquest infants una bona atenció i educació integral i de qualitat. Entenem per treball de qualitat el que es fa des de l'enfocament de l'atenció centrada en la persona i no en els interessos dels professionals dels serveis. Precisament, l'article 5 de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, posa èmfasi en *l'interès superior de l'infant o adolescent*.

L'article 6 de la Llei esmentada, que regula el desenvolupament de les potencialitats personals, estableix:

- ▶ La criança i la formació dels infants i els adolescents ha de garantir-ne el desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social, d'una manera lliure, integral i harmònica, i ha de potenciar en tot moment llurs capacitats educatives i d'aprenentatge, i procurar-los el benestar físic, psicològic i social.

Per tant, la idea d'aquesta GUIA és pensar en els petits infants en risc en la seva globalitat, i intentar oferir-los una educació integral, que no només cobreixi les seves necessitats bàsiques essencials i intrínseques, segons cada franja d'edat, sinó també els recursos on puguin ser derivats.

La principal necessitat de l'infant quan ingressa en un equipament on és separat de la seva família és restablir un vincle afectiu que li doni seguretat i estabilitat, el qual ajuda a un desenvolupament equilibrat de la persona. *La Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència* (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, 2012:111) defineix *vincle* com "una forma de relacionar-se que es construeix entre dues o més persones, cada una de les quals aporta les seves característiques diferencials que fan la relació única i irrepetible".

Treballar la vessant emocional i el vincle serveix per poder pal·liar els efectes que el desemparament ocasiona en els infants. Com diu J. Fernández del Valle (2007):

- ▶ Los niños y adolescentes que están acogidos en residencias de protección han sido separados de sus familias, lo que supone para ellos una experiencia difícil de elaborar.

A continuació presentem aquesta GUIA per programar activitats per a infants de 0 a 3 anys en situació de risc social des de qualsevol equipament (centres oberts maternoinfantils, d'acollida, residencials d'acció educativa...). Posteriorment, proposem uns instruments per fer-ne una avaluació.

Per tant, des d'un principi, cal tenir clar què vol dir programar. Segons la publicació *Currículum i orientacions, educació infantil, primer cicle* (Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya, 2012a: 65), programar implica:

- Organitzar el temps, l'espai i els materials fent previsions sobre les conductes i activitats d'infants i adults, de manera que es respectin les seves necessitats físiques, psíquiques i emocionals.
- Donar valor educatiu a tot allò que succeeix quotidianament sense establir diferències entre els moments de rutines quotidianes, l'activitat espontània de l'infant i les propostes estructurades per la persona educadora, la qual cosa constitueix el que anomenem *pedagogia de la vida quotidiana*.

- Ampliar les experiències dels infants acollint l'inesperat, incorporant l'imprevist, enriquint el quotidià, mitjançant propostes que, a partir dels interessos dels infants, globalitzin continguts de diferents àrees i propiciïn l'assoliment d'aprenentatges determinats.
- Avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge, no tant per valorar els encerts i els errors dels infants sinó per conèixer l'ajust dels recursos emprats a les finalitats perseguides.

Tota programació ha de:

- partir de les característiques evolutives del grup d'infants amb el qual es treballa; en el nostre cas, infants de 0 a 3 anys;
- tenir en compte la diversitat i la individualitat;
- preveure el compliment de la satisfacció de les necessitats bàsiques; tenir present el joc com a activitat fonamental;
- tenir present que totes les activitats que es fan amb els infants són importants (rutines, activitats de la vida quotidiana, jocs...), i
- partir d'uns principis educatius.

Tenint clar això, el lector trobarà en aquesta GUIA unes pautes bàsiques referents als objectius, els continguts, les activitats, la temporització i l'avaluació imprescindibles per poder dur a terme dita programació.

Emmarcament

Quan es parla d'infància en risc es fa referència als infants que, per un motiu o un altre, arriben a la xarxa de serveis socials. En aquest moment, l'Administració i els diferents professionals que hi treballen estudien el cas i en fan la derivació pertinent.

Es poden donar dues mesures administratives diferents, segons la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència:

- La guarda, que és l'obligació que té una persona o institució de vetllar per un menor, tenir-lo en companyia seva, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral. Per exemple, d'acord amb l'article 119 de la Llei esmentada, la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència l'assumeix a sol·licitud dels progenitors o dels titulars de la tutela, quan per circumstàncies greus i temporals, alienes a la seva voluntat, no poden exercir-la.
- La tutela, que és l'autoritat conferida a algú per tenir cura de la persona i els béns de qui, per ser menor d'edat o per una altra causa, no té completa capacitat civil.

Aquests dos termes, en l'àmbit dels serveis socials, fan referència a:

- Les situacions de risc, pròpiament dites, en les quals s'intervé des del territori mitjançant els equips d'Atenció a la Infància i Adolescència. En aquests casos, encara no hi ha la retirada de l'infant del seu nucli familiar, sinó que es fa un treball conjunt amb les famílies.
- Les situacions de desemparament. Aquí ja es constata que el desenvolupament físic, psíquic, emocional o social de l'infant està en perill. L'article 105 de l'esmentada Llei reconeix les situacions de desemparament de l'infant, exposades resumidament a continuació:
 - L'abandonament.
 - Els maltractaments de qualsevol tipus.
 - Els perjudicis greus al nadó causats per maltractament prenatal.
 - L'exercici inadequat de les funcions de guarda que comporti un perill greu.
 - El trastorn o l'alteració psíquica o la drogodependència dels progenitors que repercuteixi greument en el desenvolupament de l'infant.
 - El subministrament de drogues a l'infant portat a terme per les persones a les quals correspon la guarda.
 - La inducció a la mendicitat, la delinqüència o la prostitució.
 - Les desatencions física, psíquica o emocional greus o cronificades.
 - La violència masclista en l'entorn sociofamiliar.
 - L'obstaculització dels progenitors en les actuacions d'investigació o comprovació, o la seva falta de col·laboració, quan aquest comportament posi en perill la seguretat de l'infant o l'adolescent, i també la seva negativa a participar en l'execució de les mesures adoptades en situacions de risc.
 - Les situacions de risc nombroses, persistents o greus.
 - Qualsevol altra situació de desatenció o negligència que atempti contra la integritat física o psíquica de l'infant.

En aquests casos, l'Administració es fa càrrec de la guarda dels infants, tot i que molts d'ells poden continuar estant tutelats pels seus progenitors. En les circumstàncies més greus, es retira la tutela als progenitors i es valoren altres mesures: acolliments en famílies alienes, adopcions, etc.

Per tal de seguir les propostes d'aquesta GUIA, cal tenir en compte els aspectes següents:

- Les característiques del desenvolupament psicoevolutiu dels infants de 0 a 3 anys, així com els signes d'alerta que cal tenir en compte al final de cada etapa del desenvolupament infantil.
- Les característiques del maltractament. La majoria dels infants en risc n'han patit d'algun tipus.
- Els aspectes més importants pel que fa al currículum en educació infantil, en els quals es basa aquesta GUIA.

2.1. El desenvolupament psicoevolutiu dels infants de 0 a 3 anys

A continuació, es mostren les pautes que, segons el Departament d'Ensenyament (2012b), indiquen l'evolució dels infants, per franges d'edat, i que s'han agrupat en tres aspectes del desenvolupament:

- El desenvolupament psicomotriu i de l'autonomia personal.
- El desenvolupament de les relacions amb l'entorn físic i social.
- El desenvolupament de la comunicació i el llenguatge.

Després de detallar els aspectes evolutius, es presenten els signes d'alerta que ajuden a identificar problemes de desenvolupament en finalitzar la franja d'edat que es descriu. És important detectar-los per poder enfocar la tasca dels professionals des de la prevenció i garantir una major estimulació per afavorir un desenvolupament òptim dels infants.

De 0 a 1 any

Desenvolupament psicomotriu i de l'autonomia personal

0-3 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Manté el cap alçat quan és a coll.• Fixa la mirada i la mou seguint els moviments d'un objecte o una persona.• Sosté objectes amb pressió involuntària i els mou.• Descobreix les mans i els peus, i hi juga.
3-6 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Alça i mou el cap quan està de bocaterrosa.• Es gira des de la posició de panxa enlaire a la posició de costat i a l'inrevés.• Agafa objectes propers i els mou.
6-9 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Es manté assegut sense suport.• S'arrossega per terra.• S'aguanta dret amb suport.• Somriu davant la seva imatge en un mirall, l'acarona i s'hi vol relacionar.• Llença objectes per veure com cauen i quin soroll fan.• Es posa aliments i objectes a la boca.• Agafa objectes i els fa cops.
9-12 mesos	<ul style="list-style-type: none">• S'asseu i s'aixeca amb suport.• Gateja.• Descobreix objectes que han estat amagats davant seu.• Posa objectes en un recipient i els hi treu.• Fa les primeres passes amb ajut.• Juga amb la cullera i se la posa a la boca.• Col·labora en jocs d'imitació.• Obeeix ordres senzilles si van acompanyades de gestos.

Desenvolupament de les relacions amb l'entorn físic i social

0-3 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Somriu tot responent a un estímul.• Reconeix visualment la mare o la persona cuidadora.• Respon positivament, emet sorolls i somriu quan juguen amb ell.
3-6 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Somriu i mou les cames davant persones conegudes.• Reconeix els seus cuidadors.
6-9 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Acarona objectes suaus i persones.• S'altera i plora quan se'n va la mare o la persona cuidadora.• S'altera o plora davant persones estranyes.• Imita jocs de falda i moviments com dir "adéu".
9-12 mesos	<ul style="list-style-type: none">• Abraça adults i altres infants i els fa petons.• Respon quan se'l crida pel nom.

Desenvolupament de la comunicació i el llenguatge

0-3 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Localitza sons laterals i mou el cap.● Balbucejia i fa sons guturals.
3-6 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Emet sons per atraure l'atenció dels seus cuidadors.● Reduplica sons (ma-ma, gu-gu, ta-ta...) tot repetint cadenes sil·làbiques de consonant més vocal.
6-9 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Localitza sons procedents de diferents direccions.● Mostra satisfacció i es mou quan sent cançons infantils.
9-12 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Emet les primeres paraules amb significat.

Signes d'alerta al final del 1r any

- Encara no s'aguanta assegut sense suport.
- No pot subjectar objectes amb totes dues mans.
- No somriu a les persones conegudes.
- No s'interessa per les coses que l'envolten.
- No emet cap so per cridar l'atenció.
- No plora ni protesta davant l'absència de les persones que li són molt properes.

D'1 a 2 anys

Desenvolupament psicomotriu i de l'autonomia personal

12-18 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Es posa dret i fa passes sense suport.● Fa rodar una pilota com ho fa un adult.● Comença a utilitzar la cullera, però en perd força contingut.● Comença a admetre menjar sòlid.● Manipula lliurement els jocs de construcció.● Reconeix parts del cos: el cap, les mans, els peus, etc.
18-24 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Beu amb una tassa tot aguantant-la amb les dues mans.● Comença a menjar amb la cullera, però perd una mica de contingut.● Reconeix estris d'higiene personal.● Reconeix parts del cos: els ulls, el nas, la boca, els dits, etc.● Doblega la cintura per recollir objectes sense caure.● Es reconeix a si mateix en les fotografies.

Desenvolupament de les relacions amb l'entorn físic i social

12-18 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Reconeix persones no familiars que pertanyen al seu entorn quotidià.● Reconeix els objectes d'ús habituals (cullera, tovallola, joguines...).● Imita, en el joc, els moviments de l'adult.● Accepta l'absència dels pares tot i que pot protestar d'entrada.● Repeteix les accions que el fan riure o li criden l'atenció.● Es mostra encuriolit pels objectes familiars i els explora.
18-24 mesos	<ul style="list-style-type: none">● Reconeix els espais bàsics del seu entorn habitual (el parc, l'escola, etc.).● Juga amb altres infants durant estones curtes.● Comparteix objectes amb altres infants quan se li demana.● Reconeix alguns elements propis de l'estació de l'any en què es troba: la roba, les sabates, etc.● Participa habitualment en les activitats que se li proposen.● Comença a reproduir accions reals amb joguines (nines, cotxes, etc.).

Desenvolupament de la comunicació i el llenguatge

12-18 mesos	● Repeteix sons que fan altres persones.● Fa cas d'ordres simples que van acompanyades de gestos.● Combina dues síl·labes diferents.● Identifica entre dos objectes el que se li demana.● Li agrada mirar contes d'imatges.● Atén quan criden el seu nom.
18-24 mesos	● Utilitza una o dues paraules significatives per designar objectes o persones.● Gaudeix en sentir música i imita gestos i ritmes.● Comença a entendre i a acceptar ordres verbals (recollir, asseure's, etc.).● Comença a ajuntar paraules aïllades per construir les primeres "frases" (<i>mama-pa</i>).● Atribueix funcions als objectes més familiars i comença a anomenar-los.● Imita sons d'animals i objectes coneguts (onomatopeies).

Signes d'alerta al final dels 2 anys

- No camina sol.
- No assenyala les principals parts del cos.
- Mai no s'apropa ni mostra interès per jugar amb altres infants.
- No reconeix diferents espais molt familiars (la cuina, el bany, el dormitori, etc.).
- No imita accions ni sons coneguts.
- No respon al seu nom.

De 2 a 3 anys

Desenvolupament psicomotriu i de l'autonomia personal

24-30 mesos	● Salta amb tots dos peus.● Llança la pilota amb les mans i amb els peus.● Es treu les sabates i els pantalons descordats.● Utilitza la cullera i la forquilla, i beu en tassa sense vessar-la.● Completa un tauler de tres formes geomètriques (rodona, quadrat i triangle) en un tauler invers.● Coneix l'orinal i el vàter, i els fa servir per indicació de l'adult.
24-36 mesos	● Realitza activitats d'enroscar, encaixar i enfilar.● És capaç de córrer i de saltar amb cert control.● Demana anar al vàter quan li cal.● Pot copiar un cercle, una línia vertical i una d'horitzontal.● Menja, de forma autònoma, tot tipus d'aliments.● Identifica conceptes espacials: <i>aquí, sota, sobre, lluny, dins</i>, etc.● Identifica conceptes temporals: <i>de dia, de nit</i>, etc.

Desenvolupament de les relacions amb l'entorn físic i social

24-30 mesos	● Es mou amb facilitat pels espais habituals i que li són de referència.● Identifica alguns canvis en la natura corresponents a les estacions de l'any.● Reconeix en fotografies les persones més properes.● Juga al costat d'infants de la seva edat.● Diferencia en imatges termes referits a les persones, els animals i les plantes.● Saluda els infants i adults coneguts, si se li demana.
24-36 mesos	● Comença a mostrar preferències per alguns dels seus companys.● Mostra afecte cap a nens i nenes més petits i animals domèstics.● Va coneixent les normes i els hàbits de comportament social dels grups dels quals forma part.● Col·labora en l'ordre de les seves coses a casa i a la llar d'infants quan se li demana.● Comença a identificar i distingir diferents gustos: dolç, salat, bo, etc.● Comença a identificar diferents olors: bona olor, mala olor, etc.● Identifica llocs que visita freqüentment dins el seu entorn: la casa d'un familiar, el parc, el forn, etc.

24-30 mesos	● Fa frases amb nom i verb com ara: <i>Anem papa</i>.● Utilitza el <i>no</i> de forma oral i no només amb el gest.● Respon a preguntes com: <i>Què fas? Què has menjat?</i>● Coneix els conceptes <i>gran, petit</i>.● Fa atenció durant una estona a música o a contes curts.● Entona algunes cançons apreses i es mou al seu ritme.
24-36 mesos	● Coneix el seu sexe i el diu, quan se li demana.● Utilitza el gerundi, els plurals i els articles.● Articula correctament els sons: [b], [j], [k], [l], [m], [n], [p], [t].● És capaç de comunicar-se per mitjà dels gestos i la mímica, a més de fer-ho amb el llenguatge oral.● Parla de si mateix en primera persona, i utilitza els pronoms <i>jo, em i me</i> en lloc del seu nom.● Utilitza el llenguatge oral per explicar el que fa, el que vol, el que li passa, etc.

Signes d'alerta al final dels 3 anys

- No fa les seves necessitats a l'orinal o al vàter.
- No comprèn ordres senzilles.
- No identifica imatges.
- Roman aïllat i no mostra curiositat per les coses.
- Utilitza paraules aïllades sense connectors.
- No imita traços senzills (vertical, horitzontal, etc.).

2.2. El maltractament

Molts dels infants en risc que arriben als serveis socials han patit alguna situació de maltractament. És necessari ser conscient que arriben amb una "motxilla" molt concreta i específica. Per tant, aquest és un aspecte molt important que cal tenir present quan treballem amb ells.

Definició del maltractament infantil

Segons l'Observatori dels Drets de la Infància, un infant o adolescent és maltractat quan és objecte de violència física, psíquica i/o sexual. També ho és si pateix una manca d'atencions que amenaça el seu desenvolupament o hi interfereix, i quan se'l priva de drets i benestar.

Qualsevol persona i institució, o la societat mateixa, poden ser els autors dels maltractaments d'infants i adolescents, tant de manera activa com per omissió o tracte negligent.

Segons el Departament de Benestar i Família (2009), hi ha els tipus de maltractaments següents:

- **Maltractament físic**
Consisteix en l'ús de la força que danya o fereix l'infant o adolescent o que en pot causar la mort.
- **Maltractament psíquic o emocional**
Es manifesta en les situacions en què hi ha fredor, pressió o atemoriment en la relació. No hi ha estimulació afectiva ni cognitiva. Pot ser actiu o per manca d'un context afectiu.
- **Negligència o abandonament**
Es produeix quan no són ateses les necessitats bàsiques de l'infant o adolescent per cap dels membres del grup on conviu, de manera temporal o permanent. D'ordinari no es té cura de l'alimentació, la roba d'abric i el seguiment o tractament mèdic, on no hi ha horaris i ritmes. L'infant o adolescent passa hores sense atenció protectora o educativa, o se l'exposa a situacions que posen en perill la seva integritat física.
- **Abús o sotmetiment sexual**
S'obliga l'infant, habitualment o conjunturalment, a satisfer el desig sexual d'una altra persona, se l'indueix a fer-ho o es tolera que ho faci. També inclou l'acceptació passiva d'aquest maltractament exercit per un tercer.
- **Explotació sexual**
L'infant o adolescent és induït o obligat al sotmetiment sexual com a mitjà d'explotació laboral. També pot ser indirecte, com en el cas de la pornografia.

- **Explotació laboral o inducció a la mendicitat**
S'utilitza l'infant o adolescent d'edat no laboral per a treballs on s'obté qualsevol tipus de guany. Pot ser en treballs amb duresa física o en una utilització passiva.
- **Corrupció**
Té lloc quan es promouen en l'infant pautes de conducta antisocial o desviada, particularment en les àrees de l'agressivitat, l'apropiació inadequada, la sexualitat, o el tràfic o consum de drogues.
- **Sotmetiment a drogues o fàrmacs**
Consisteix a induir, facilitar i propiciar que el menor consumeixi qualsevol tipus de substància, sense necessitat mèdica, que l'incapacita per al desenvolupament de l'autonomia, la resistència i el control o que en perjudica la salut. També inclou la síndrome de Münchhausen per poders.
- **Maltractament prenatal**
Es produeix quan, durant el procés de gestació, la dona no té prou cura del seu cos, per acció o per omissió, o ingereix drogues o substàncies psicotròpiques que perjudiquen el fetus. També el pot produir indirectament el maltractador de la dona gestant.
- **Maltractament institucional**
És el maltractament resultant d'una llei, un procediment, una actuació o una omissió greu o reiterada dels poders públics, o bé de l'actuació individual d'un professional d'aquests poders, que comporta abús, negligència, detriment de la salut, la seguretat, l'estat emocional, el benestar físic, la correcta maduració de l'infant o adolescent o en viola els drets bàsics.

J. Fernández del Valle (2007: 74) descriu els efectes del maltractament en nens de 0 a 3 anys i els agrupa en les categories següents:

En l'àmbit físic

- La malnutrició crònica afecta negativament el creixement del nen. Pot provocar danys cerebrals i influir en endarreriments en el desenvolupament més o menys greus. El més greu és el retard intel·lectual.
- Les lesions al cap poden tenir com a conseqüència danys cerebrals amb diferents manifestacions: ceguesa, epilèpsia, sordesa, retard mental, paràlisi cerebral, coma, etc. Els cops i les bufetades a les orelles poden danyar l'estructura interna d'aquest òrgan i afectar l'audició.
- La negligència física i l'absència d'atencions mèdiques poden conduir a discapacitats i malalties cròniques i permanents com bronquitis, infeccions repetides, problemes d'oïda i de visió, asma, etc.
- També pot afectar el to muscular dels nens. Com que tenen menys estimulació de la necessària, manifesten hipotonia i un desenvolupament pobre de la psicomotricitat fina i la psicomotricitat global. Solen ser maldestres.

En l'àmbit cognitiu

- L'absència d'estimulació pot afectar severament el desenvolupament cerebral i, per tant, el desenvolupament cognitiu.
- És freqüent el retard en el desenvolupament del llenguatge, la qual cosa comporta un retard en el desenvolupament social. Com que els infants afectats no compten amb unes bones habilitats lingüístiques, la seva capacitat d'interaccionar amb els altres es veu molt limitada.
- Mostren passivitat, no inicien conductes exploratòries espontànies i el joc pot ser molt pobre i repetitiu. En conseqüència, l'adquisició d'habilitats per resoldre problemes senzills i l'adquisició de conceptes bàsics elementals es poden veure molt afectades.
- Mostren dificultats en la pronunciació i el vocabulari. En ocasions presenten mutisme, tot i tenir capacitat per parlar.

En l'àmbit social

- Poden tenir dificultats per establir vincles amb els seus cuidadors, atesa la manca d'experiència de relacions plaents, consistents i estables amb ells i de relacions que hagin respost de forma ràpida i correcta a les seves demandes i necessitats.
- La capacitat per emetre respostes als estímuls socials (vocalitzacions, contacte ocular, etc.) està limitada.
- No mostren interès pel contacte amb les persones ni plaer en les activitats que impliquin la presència d'altres adults.
- Poden presentar certa inexpressivitat emocional.
- No acostumen a mostrar jocs recíprocs de tipus social que impliquin altres adults o infants.
- Davant la separació dels seus cuidadors, la reacció pot ser extrema: o bé poden no mostrar cap alteració, o bé poden reaccionar de forma molt pertorbadora.

En l'àmbit emocional

- Amb freqüència es produeix el fracàs en el desenvolupament d'una confiança bàsica que es forja en els dos primers anys de vida i que és la base per al desenvolupament de les relacions socials saludables.
- Amb freqüència els infants es mostren aïllats, apàtics i deprimits, i no responen a l'ambient social. Tendeixen a mostrar un estat d'immobilitat, unit a un altre d'hipervigilància, en el qual observen tot el que succeeix al seu voltant preparats per respondre davant d'un estímul que puguin percebre amenaçador.
- De la mateixa manera que poden mostrar-se deprimits, ansiosos i porucs, també poden mostrar-se agressius, tant amb els objectes com amb les persones.
- En aquesta edat, s'assenten les bases de l'autoestima. El fet de no tenir una resposta de l'ambient davant les seves necessitats i demandes i ser objecte de maltractament, fa que es desenvolupin els sentiments de desvalorització cap a un mateix, la qual cosa provoca efectes negatius també en el futur.
- La por pot ser present de moltes formes: fòbies de diferents tipus, terrors nocturns i altres problemes del son.
- La capacitat d'endarrerir les gratificacions i la capacitat per resistir les frustracions són molt escasses en aquests nens.

Cal incidir en la idea que hi ha infants en situació de risc que no tenen assolits els nivells bàsics de desenvolupament, corresponents a la seva edat. El seu endarreriment evolutiu pot estar provocat per unes mancances físiques, cognitives o socioemocionals, sovint derivades de l'ambient en què han viscut, i com a conseqüència del maltractament patit.

J. Fernández del Valle (2007: 79) diu:

- ▶ *Es muy frecuente que el niño que ha sufrido situaciones muy severas de maltrato mejore de manera rápida y clara, una vez que es acogido, en aspectos tales como el peso y la talla.*

Si les mancances són orgàniques, sovint hi ha presents patologies o deficiències.

En tot cas, cal detectar les mancances amb què arriben els infants, per poder identificar-les, diagnosticar-les i avaluar-les (en el cas que no ho estiguin), i posteriorment tractar-les per poder afavorir així el seu desenvolupament integral.

2.3. El currículum infantil

2.3.1. Definició de l'etapa

Un altre aspecte a considerar és el currículum de la primera etapa en educació infantil, les seves característiques de la qual ajuden a acabar de centrar la GUIA.

L'article 2 del Decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil, estableix:

- ▶ *La finalitat de l'educació infantil és contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge.*

El primer cicle d'educació infantil és l'etapa educativa que acull infants dels 0 als 3 anys. És una etapa d'escolaritat no obligatòria.

L'objectiu principal s'orienta al fet que els infants creixin personalment a partir del descobriment progressiu de l'entorn més proper. Les activitats i situacions educatives s'orienten a afavorir-ne l'autonomia personal i a estimular la relació i el respecte envers els altres infants, a explorar i descobrir les qualitats dels elements i objectes que tenen al seu abast, a aprendre i gaudir dels llenguatges expressius, etc.

En aquesta etapa, es procura atendre no només les necessitats bàsiques dels infants (àpats, son o neteja), sinó que també es procura satisfer-ne les necessitats afectives, socials i cognitives.

2.3.2. Les capacitats

Segons la publicació *Currículum i orientacions, educació infantil, primer cicle* (Departament d'Ensenyament, 2012a: 20),

- ▶ *El principal objectiu de l'educació infantil és facilitar que cada infant es pugui desenvolupar*

par d'acord amb les seves característiques personals, tot promovent les seves habilitats de relació, exploració i joc, que pugui desenvolupar les seves capacitats. Aquestes capacitats s'han d'assolir al llarg de tota l'etapa d'educació infantil, però cal tenir-les ja com a referència en el primer cicle.

En aquesta etapa es parla de desenvolupar capacitats, que són les habilitats o aptituds que fan possible la realització de tasques, exercicis i activitats. Les capacitats permeten que els infants siguin competents a mesura que van adquirint maduresa. Adquirir una bona base en aquestes capacitats assegurarà que, més endavant, els infants adquireixin les competències bàsiques per a la vida.

Al llarg de l'etapa d'educació infantil, doncs, cal desenvolupar les seves capacitats motrius, cognitives, emocionals i d'equilibri personal, i de relació, inserció i actuació social, amb l'objectiu d'educar per viure i conèixer en el nostre món actual, la qual cosa ens durà a la promoció del desenvolupament integral dels infants.

Segons l'article 5 del Decret 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle d'educació infantil, al llarg de l'etapa de l'educació infantil els infants han d'anar desenvolupant les capacitats següents:

- Progressar en el coneixement i domini del seu cos, en el moviment i la coordinació, tot adonant-se de les seves possibilitats.
- Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional, i anar-se formant una imatge positiva d'ells mateixos i de les altres persones.
- Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.
- Pensar, crear, elaborar explicacions i iniciar-se en les habilitats matemàtiques bàsiques.
- Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diversos llenguatges.
- Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositat i respecte i participar, gradualment, en activitats socials i culturals.
- Mostrar iniciativa per afrontar situacions de la vida quotidiana, identificar-ne els perills i aprendre a actuar-hi en conseqüència.
- Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb les altres persones i iniciant-se en la resolució pacífica de conflictes.
- Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que els portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.

Durant massa temps, en aquest cicle s'ha confós educar els infants de 0 a 3 anys amb assimilar les activitats, les estratègies, la metodologia i els objectius propis de cicles superiors, pensant que d'aquesta manera es convertia en més educatiu. En diríem *parvularitzar* la llar d'infants.

S'ha recorregut un llarg camí des que les guarderies servien per atendre els infants quan les mares no en podien tenir cura. Ara, a casa nostra, ja hi ha un currículum específic per a aquest cicle educatiu amb unes orientacions per al seu desplegament que li atorguen tot el potencial educatiu. El desenvolupament de la psicologia, la pedagogia i les investigacions científiques, i la tradició pedagògica i els moviments de renovació pedagògica hi han tingut molt a veure.

Cal deixar constància que l'educació infantil, i també el primer cicle, conformen una etapa amb entitat pròpia. No només són una preparació per a les que vindran, i tampoc s'han de plantejar com una imitació d'etapes posteriors. Cal dotar-los d'una manera concreta de treballar, amb uns objectius específics que són de gran volada, perquè sabem que el desenvolupament de la intel·ligència, de la personalitat, dels llenguatges i de l'establiment de relacions socials es produeix bàsicament en la franja compresa entre els 0 i els 6 anys.

El desenvolupament de capacitats és el resultat d'allò que l'infant aprèn, i per aprendre i construir coneixements, l'infant ha d'actuar i participar en situacions i activitats que tinguin sentit per a ell.

2.3.3. Àrees d'experiència i desenvolupament

Segons el currículum i les orientacions del Departament d'Ensenyament (2012a: 51-60), a l'educació infantil de 0 a 3 anys es presenten tres àrees d'experiència i desenvolupament:

- L'àrea de descoberta d'un mateix.
- L'àrea de descoberta de l'entorn.
- L'àrea de comunicació i llenguatges.

Tot seguit les detellem.

Àrea 1: descoberta d'un mateix

La descoberta d'un mateix va estretament relacionada amb la descoberta de l'altre. Tot i que l'altre forma part de l'entorn, es vol subratllar la importància que té en la construcció d'un mateix, en la doble dimensió personal i comunitària, la necessària interiorització de l'altre per construir-se un mateix, i la qualitat del desenvolupament emocional i relacional quan aquest altre se sent com a part d'un mateix.

Es posa en relleu així el valor de l'alteritat, que fonamenta la veritable construcció de valors democràtics necessaris per a la convivència. En un principi, l'altre es refereix a la persona adulta de referència, i, a poc a poc, aquest altre es va eixamplant amb altres infants i altres adults.

Els elements que es destaquen en aquesta àrea són:

- La descoberta del propi cos i de les seves possibilitats (motrius, perceptives, expressives i relacionals).
- La descoberta de les necessitats pròpies i l'adquisició d'eines per a la seva resolució.
- L'expressió i la regulació progressiva de les emocions.
- L'establiment de relacions afectives i segures amb les altres persones.
- La construcció progressiva d'una identitat positiva que integri l'autoconeixement i l'autoestima.

Continguts de l'àrea

- Identificació com a persona, coneixement d'algunes característiques personals pròpies per assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al moment maduratiu.
- Domini progressiu de les possibilitats expressives, perceptives i motores del propi cos i utilització dels recursos personals de què disposa en la vida quotidiana.
- Descobriments i identificació de les pròpies necessitats fisiològiques (gana, set, son, etc.), mostrant-ne un control progressiu.
- Manifestació i expressió de les emocions i sentiments propis, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació.
- Progrés en l'adquisició d'hàbits relacionats amb el benestar corporal i la seguretat personal, la higiene i la salut, així com en l'inici d'hàbits d'ordre, constància i organització en les activitats en què participa.
- Progrés en el domini de la coordinació i el control dinàmic del cos, augmentant l'autonomia en els desplaçaments, en l'ús dels objectes i en l'orientació en l'espai quotidià.
- Participació amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.
- Domini progressiu del control i de la coordinació oculomanejadora, així com de les habilitats manipulatives necessàries per explorar objectes i per ser cada vegada més actiu i autònom en les diferents situacions quotidianes (vestir-se, posar-se les sabates, etc.).
- Iniciativa per dur a terme activitats i jocs, resolent les dificultats que es puguin presentar mitjançant la pròpia actuació o demanant als altres l'ajuda necessària i acceptant petites frustracions.
- Disposició per establir relacions afectives positives amb les persones adultes i els infants amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament.

Orientacions per a la intervenció educativa

El cos dels infants és el motor de la seva acció i a la vegada acumula tota la seva experiència. L'acció motriu i la percepció sensorial es coordinen per aportar coneixement sobre el propi cos i el dels altres, i sobre l'entorn en general. Les activitats que es proposin han de facilitar l'observació de les diferents sensacions corporals,

que provenen d'un mateix o del món extern. Les situacions de la vida quotidiana són molt riques per percebre varietat de sensacions corporals, així com també per identificar-ne les diferents parts i les funcions.

Per tal que els infants avancin en la descoberta del cos, cal condicionar uns espais on puguin explorar amb les seves possibilitats motrius. Amb el moviment posen en relació els espais i els objectes, mesures, desnivells i construccions, i formen les primeres nocions espacials i temporals. Cal tenir present que els infants gaudeixen de les situacions que impliquen exercitar les seves habilitats: espais per gatejar, per caminar, per córrer, per enfilarse, per arrossegar-se, espais i materials per construir-se amagatalls... Per això, s'ha d'aprofitar aquesta motivació per fer un treball més acurat, i oferir materials transformables i polivalents com caixes de cartró, robes, etc., que permetin desenvolupar la creativitat i la imaginació dels infants per enriquir el seu procés simbòlic.

Les manipulacions dels objectes poden ser cada cop més minucioses fins a dominar eines i instruments molt precisos. Les activitats de manipulació i d'experimentació que des de l'inici desenvolupen una coordinació entre l'ull, la mà i la boca progressaran fins a dominar eines del nostre entorn cultural, i aconseguiran una bona precisió en el seu domini.

Cal acollir les possibilitats expressives del cos i propiciar-les, tant des de la quotidianitat com des de propostes dedicades a fomentar el llenguatge corporal, que és bàsic per a les relacions intrapersonals i interpersonal. El cos és també la nostra eina de relació i cal educar-lo en les possibilitats i recursos que té com a llenguatge.

Aquesta expressivitat del cos s'arrela en l'experiència emocional. Les emocions se situen a la base de la descoberta d'un mateix i dels altres, alhora que se'n subratlla la rellevància en el desenvolupament de tots els tipus de capacitats (cognitives, motrius, relacionals, d'equilibri personal, d'inserció i actuació social).

Cada cop es valora com a més important l'atenció, la cura i la prioritització del món emocional i el seu desenvolupament orientat a l'autoregulació i al benestar amb un mateix i amb els altres. El benestar emocional de cadascú es relaciona de ple amb el benestar grupal i comunitari. Hi ha un apropament afectiu des del benestar emocional d'un a les emocions de l'altre de manera que es forma una vinculació emocional, carregada d'afecte i amorositat, que va calant i es va construint entre els infants i els adults, la qual cosa permet l'aparició del sentiment de pertinença al grup i la disponibilitat per avançar en les habilitats de convivència: diàleg, compromís, resolució de conflictes, etc.

És fonamental aprofitar els moments que ofereix la vida quotidiana per reforçar els vincles, tant amb les persones adultes com entre els mateixos infants, així com ajudar-los en la identificació, l'expressió i la regulació de les pròpies emocions. Els moments d'intimitat integrats a la quotidianitat, com les petites grans converses entre l'infant i la persona educadora, l'hora del dinar, el canvi de bolquers, els moments de cura, permeten compartir vivències i sentiments, tot ajudant l'infant a sentir-se únic.

Però també cal preveure situacions més enllà de la quotidianitat per assegurar el tractament calmat i reflexiu dels continguts que aquestes relacions interpersonal i intrapersonal impliquen: alfabetització emocional, que l'infant comenci a ser conscient dels seus sentiments, que expressi vivències i sentiments, acords i desacords, pensaments, etc. Aquests moments han de permetre a l'infant anar flexibilitzant el punt de vista propi i implicar-se en la construcció del grup entès com a comunitat.

L'aplicació i l'autoregulació d'hàbits personals i socials requereix assajar en certes habilitats i comportaments d'acord amb uns principis i valors educatius que han de garantir la seva activitat i benestar.

Els infants aprenen a rentar-se les mans, a menjar sols, a posar-se el pitet i treure-se'l, a utilitzar els coberts, a posar-se les sabates, etc. Cal donar importància a l'adquisició d'aquests hàbits i intervenir-hi de la manera més curosa possible. Progressivament els nens i les nenes han d'anar adquirint un grau d'autonomia més elevat. Això comporta que l'adult vagi renunciant cada vegada més a una actuació més dirigent i que la vagi traspasant als infants. L'equip d'educadors seqüencia els hàbits i les rutines que cal treballar amb cada grup, i la manera com s'ha de dur a terme perquè resulti un procés afectiu, efectiu i significatiu. En aquest sentit, les rigideses poden ser tot un entrebanc.

És convenient planificar propostes que permetin els infants sentir-se únics i importants, per promoure així la confiança en un mateix i progressar en l'adquisició de la seva autoestima.

Tot i que el joc es relaciona amb totes les àrees d'experiència perquè és l'activitat natural de l'infant amb què explora, descobreix, transforma, integra, etc., amb llibertat, la intervenció dels educadors l'ha de propiciar continuadament. En aquesta àrea se subratlla la importància del joc psicomotor, tot i que la

psicomotricitat entesa des del desenvolupament de l'infant integra totes les seves dimensions, i la psicomotricitat com a forma metodològica d'intervenció es relaciona amb totes les àrees d'experiència. En aquesta activitat psicomotriu, els jocs de falda, el de maternatge, el d'exploració i el simbòlic han d'ocupar un lloc important. És fonamental dissenyar un espai i preveure uns temps perquè aquesta activitat sigui possible.

També cal tenir presents les possibilitats d'exploració d'un mateix i de l'altre, que poden proporcionar el joc a l'exterior, en espais de lleure, quan aquests estan estructurats i organitzats perquè això sigui possible.

Àrea 2: descoberta de l'entorn

Aquesta àrea posa l'accent en la descoberta de l'entorn a través de l'exploració dels elements naturals i socials, de la curiositat i la iniciativa, cosa que implica sensibilització, observació, manipulació, transformació, raonament i anàlisi progressiva, representació i evocació, gaudi i satisfacció, amb una concreció cada vegada més gran dels elements a descobrir i dels processos a realitzar d'acord amb les seves possibilitats exploratòries cognitives, motrius i comunicatives.

El currículum considera les matemàtiques com una eina per conèixer l'entorn. Per conèixer cal comparar, classificar, ordenar, definir, mesurar, comptar, fer transformacions, descriure, fer estimacions i comprovacions, representar, cercar estratègies, compartir-les amb els altres, trobar explicacions, justificar els raonaments, etc. I les matemàtiques aporten recursos per fer-ho.

Continguts de l'àrea

- Comprensió i apreciació progressiva de l'entorn immediat, iniciant-se en el coneixement i l'adquisició de comportaments socials que facilitin la integració en els diferents grups socials en què participa.
- Orientació amb autonomia en els espais habituals i quotidians, i iniciació en l'ús de termes relatius a l'espai (aquí, allà, dins, fora, amunt, avall).
- Orientació en les seqüències temporals en què s'organitza la vida diària i iniciació en l'ús de termes relatius a l'organització del temps (matí, tarda, ara, després, avui, demà).
- Observació i actuació sobre la realitat immediata, a partir de les vivències pròpies, establint relacions entre objectes segons les seves característiques perceptives.
- Observació i exploració de l'entorn físic i social, planificant i ordenant la pròpia acció, constatant-ne els efectes i establint relacions entre la pròpia actuació i les conseqüències que se'n deriven.
- Observació i constatació d'alguns dels canvis i modificacions a què estan sotmesos tots els elements de l'entorn (persones, animals, plantes i objectes).
- Interès i curiositat pel medi físic i social, explorant les característiques d'objectes, materials i elements de l'entorn natural, formulant preguntes sobre alguns esdeveniments i representant vivències i situacions mitjançant el joc simbòlic.
- Participació en festes, tradicions i costums de la comunitat a la qual pertany, mostrant interès i curiositat.
- Iniciació en la diferenciació d'algunes qualitats sensorials a partir de l'exploració dels objectes materials, d'elements de l'entorn natural i de la comparació de les seves propietats (inici de les primeres classificacions, ordenacions i correspondències en funció de les característiques i els atributs).
- Reconeixement de seqüències espacials, temporals i lògiques i iniciació en l'ús de les primeres nocions quantitatives en situacions quotidianes.

Orientacions per a la intervenció educativa

Les activitats de la vida quotidiana aporten el coneixement bàsic sobre l'entorn pròxim i la seva organització social. Així, objectes, persones, fenòmens i situacions diverses obren un ventall de possibilitats d'entrar en relació amb materials, costums, formes de procedir i de comportar-se, adaptades a la nostra societat. Per això, cal vetllar per la riquesa i varietat dels materials que posem a l'abast dels infants, crear situacions i aprofitar-ne aquelles que es produeixen en el tarannà diari del centre per aproximar els infants a tot aquest coneixement.

La matemàtica pren un paper fonamental com a eina per contribuir a la descoberta de l'entorn. En les primeres edats, la matemàtica es fonamenta en les possibilitats que ofereix l'entorn i, alhora, n'afavoreix la descoberta en tocar, observar i comparar les característiques i les propietats dels objectes, dels materials, dels elements, dels esdeveniments. Amb la matemàtica, l'infant avança en la descoberta sensorial, en les seves possibilitats perceptives i en l'establiment de relacions lògiques de l'entorn. La intervenció de les persones educadores ha d'afavorir aquest procés de maduració, facilitant propostes que els permetin comparar, ordenar i agrupar des d'una manera global i intuïtiva. Les propostes d'intervenció han de permetre que l'infant pugui classificar, apilar, agrupar, etc.

També s'ha d'afavorir el coneixement de l'espai més proper i els desplaçaments que s'hi poden fer, així com el coneixement de les figures i de les formes bàsiques en l'entorn quotidià. Tot plegat ajuda a resoldre problemes i a trobar explicacions a les preguntes que ells mateixos es fan. La persona adulta ha d'utilitzar el llenguatge verbal per anomenar amb precisió les petites descobertes, fent preguntes que desvetllin l'actitud investigadora dels infants i oferint ocasions per crear i exposar les seves idees; d'aquesta forma facilita que els infants s'apropriïn d'aquestes eines i posa la base d'una educació matemàtica sòlida.

Les persones educadores han d'estar atentes a les curiositats que manifesta l'infant quan interacciona amb l'entorn natural i social que l'envolta i a les interpretacions que en fa, i han d'incentivar la descoberta.

Es poden organitzar ambients i racons destinats a activitats exploratòries. Es tracta de posar a l'abast de l'infant elements de l'entorn que incentivin l'exploració sensorial i l'experimentació. Activitats com la panera dels tresors, el joc heurístic o les safates d'experimentació contribueixen a aquesta exploració.

La curiositat porta els infants a la necessitat d'explorar, a la vegada que experimenten emocions diverses amb el que fan, compartint el coneixement de cadascú, descobrint nous punts de vista per mitjà de la representació i el diàleg i aprenent a acceptar la incertesa, el fracàs i els conflictes.

Experimentar, verbalitzar, argumentar, contrastar, comprovar. La repetició habitual d'aquests procediments comporta que l'infant aprengui a mirar el món des d'una altra òptica, qüestionant-se coses, implicant-hi el pensament, anant sempre una mica més enllà, construint i ampliant el seu coneixement del món: els objectes que suren o s'enfonsen, el moviment de les boles en els plans inclinats, l'equilibri en funció de la posició dels objectes, les barreges d'elements, el moviment d'un pèndol, el comportament de la llum, l'atracció dels imants.

L'educació infantil ha de prioritzar també la descoberta d'elements naturals de l'entorn que són, per a l'infant, intrínsecament atractius i motivadors. Cal omplir de riquesa natural la vida quotidiana dels nens i les nenes, amb la cura sanitària i estètica que convingui. L'hort al pati permet fer el seguiment del procés de creixement de les plantes, així com qüestionar-se l'origen dels aliments. Buscar o trobar habitualment insectes al pati, a les herbes, al jardí, etc., aporta vivències apassionants. A la vegada, la persona educadora engrescarà els infants a organitzar tota la informació que es deriva de les seves descobertes, començant a construir el model d'ésser viu.

L'activitat exploratòria amb elements naturals no està deslligada del coneixement de l'entorn natural i social; la descoberta dels materials porta implícita la seva procedència, l'ús social que se'n fa, l'observació de les seves característiques i el seu comportament habitual. Els infants que poden tenir propostes ben planificades, que els permetin conèixer l'entorn de forma vivencial, aproximem la seva ment a totes aquestes nocions molt abans que les puguin verbalitzar. Per exemple, l'aigua és un element que està present en la vida quotidiana de tot ésser viu: beure, rentar-se, regar, menjar, etc. porta implícits uns valors culturals i socials (per exemple, l'actitud d'aprofitament d'un bé escàs); i, a la vegada, ens permet estudiar les seves característiques com a element natural: es tenyeix, canvia d'estat (líquid, sòlid, gasós), i els altres materials es dissolen, suren o s'enfonsen dins l'aigua.

S'ha de procurar enriquir l'entorn natural, respectant el sòl natural de sorra, d'herba; aprofitant els jardins per posar-hi plantes que els infants puguin regar, tenir-ne cura, per tal d'observar el cicle de la vida, conèixer les flors, les tiges i fulles per a determinats usos... Aprofitar l'espai exterior per observar comportaments dels petits animals: cargols, papallones, ocells, formigues... Fer-se preguntes, buscar respostes, extreure'n característiques comunes, comparar formes de vida i ampliar la informació amb fotos, poden ser estratègies i recursos per facilitar la descoberta de l'entorn pròxim. Experimentar amb el sol i l'ombra, l'acció del vent i la pluja, el fred sortint a l'exterior independentment de l'època de l'any; aprendre que ens hem de protegir del sol i de la calor utilitzant barrets i robes lleugeres, i del fred abrigant-nos més.

Les sortides a l'entorn són una de les propostes més significatives i joioses per a l'infant. A l'hora de planificar sortides, com per exemple al parc, al bosc, al riu, a la platja, etc., cal assegurar que els infants en puguin gaudir i explorin al màxim aquest nou entorn. Per això, cal que els infants tinguin confiança en els adults que els

acompanyin. Se subratlla la importància de fer sortides, que ajuden a descobrir l'entorn més proper (una visita al forn, al mercat, anar al parc del barri, un passeig per un camí conegut...).

Cal ser conscients dels rols de gènere, que s'interioritzen des del naixement: una observació acurada mostra que l'elecció de colors, joguines i formes de relació són estereotipades des dels primers mesos de vida. Les persones educadores han d'interaccionar i tenir expectatives de forma igualitària amb els infants, siguin nenes o nens, per tal de no considerar "normals" comportaments diferents en les nenes i els nens que poguessin esdevenir el primer embrió de conductes violentes en ells i submises en elles.

El joc simbòlic i el de maternalització faciliten a la persona educadora observacions per saber com els infants viuen els rols familiars, i ofereixen, per tant, l'ocasió de poder-los treballar. També les sortides, els centres d'interès, les celebracions i altres propostes significatives ajuden a ampliar informació i coneixement sobre diferents elements i qüestions del món social i cultural: els diferents rols que ocupen les persones per tirar endavant la societat, la diversitat de formes culturals que conviuen al nostre entorn (llengües, tradicions, folklore, indumentària, alimentació, etc.), les normes bàsiques de comportament, etc.

És important ensenyar a mirar i a sentir respectuosament la diversitat, acceptant i valorant positivament la diferència, i fomentant l'acostament sensible i afectuós de manera quotidiana.

Àrea 3: comunicació i llenguatges

L'infant va explorant, utilitzant i interioritzant els diferents llenguatges amb què es pot comunicar.

Aquest avenç és possible quan el seu entorn més proper i significatiu l'atén, el reconeix, l'escolta, li respon i li ofereix eines per explorar i avançar en aquests llenguatges.

L'àrea de comunicació i llenguatges precisa aquestes eines per mitjà dels continguts que integren procediments i habilitats, coneixements i actituds, i que compleixen una triple funció: comunicativa, ludicocreativa i representativa.

Així, doncs, s'entén que la intervenció del personal educador ha de tenir present tots aquests continguts per ajudar l'infant, sempre partint de les seves possibilitats, a integrar els llenguatges corporal, verbal, plàstic, musical, matemàtic i audiovisual en el seu desenvolupament.

La interiorització i l'ús dels diferents llenguatges ha de permetre a l'infant anar esdevenint una persona capaç de comunicar-se i expressar-se de forma ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals, augmentant la seva creativitat, autonomia, seguretat i habilitats relacionals intrapersonals i interpersonals.

La llengua oral és la base i el mitjà dels seus aprenentatges. Cal posar paraules a totes les descobertes que fan els infants i potenciar la llengua oral establint amb ells un diàleg al voltant dels esdeveniments del dia a dia.

Els diversos usos i funcions dels diferents llenguatges s'han de treballar en un ambient amb condicions favorables i on es desenvolupi la comunicació tant verbal com no verbal. Per això, és imprescindible establir una relació afectiva positiva entre l'infant i la persona adulta, i entre els mateixos infants.

En aquesta àrea els diferents llenguatges es presenten interrelacionats, en uns mateixos blocs de coneixements adreçats a desenvolupar capacitats i on els recursos lingüístics i comunicatius també són claus per al desenvolupament personal i per a l'adquisició de nous coneixements.

Continguts de l'àrea

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.
- Coneixement i utilització de manera progressiva de les normes que regeixen els intercanvis, els relats i les converses (atenció, espera, to de veu, interès, iniciativa).
- Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu incre-

ment del vocabulari relatiu a l'entorn i experiència propis, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre.

- Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.
- Record i relat d'experiències passades, relacionant-les amb situacions semblants o diferents.
- Reconeixement, retenció i memorització de cançons, dites senzilles, cantarelles i jocs de falda, participant-hi de manera activa, seguint la tonada, reproduint el gest, etc.
- Reconeixement i participació activa en danses senzilles amb una progressiva coordinació general del cos i sentit del ritme.

Orientacions per a la intervenció educativa

El llenguatge és essencial per al desenvolupament dels infants i per a tots els seus aprenentatges, perquè és una dimensió i una condició d'adquisició de capacitats i competències.

El llenguatge oral és la forma més natural del llenguatge, perquè gairebé sempre és present en qualsevol situació de la vida i contribueix en gran mesura a la globalització dels aprenentatges.

L'adquisició i el perfeccionament progressiu del llenguatge oral és la fita principal del desenvolupament dels infants d'aquest cicle. Per això, cal donar continuïtat a les adquisicions i a les formes d'intervenció prioritzant els moments de vida quotidiana i preveient l'ampliació de situacions comunicatives, en què l'ús funcional del llenguatge li atorgui el màxim sentit: situacions en què el llenguatge expliqui les accions, situacions de conversa (individuals i col·lectives), narracions de vivències i contes amb un llenguatge que evoqui l'experiència viscuda o memoritzada, presentacions i denominacions d'objectes personals, encàrrecs a diferents persones de la comunitat educativa, jocs de falda, moixaines, recitació de jocs de llenguatge, de petits poemes, representacions de titelles, cantar cançons, etc.

El llenguatge musical dóna forma al gest per anar-se convertint en moviment i dansa. Els jocs musicals que permeten explorar els ritmes, la plasticitat del moviment, l'expressivitat del gest, les modulacions tonals viscudes amb tot el cos, poden anar culminant —en els més grans— en danses inventades o ja conegudes. La dansa comença a prendre força a mesura que s'avança en el control del cos i en la percepció dels diversos ritmes.

Per acostar els infants al món de les creacions musicals i potenciar l'escolta activa, cal preveure la realització d'audicions, tant de manera indirecta (gravacions) com directa (audicions al centre, sortides a concerts). Convé que el repertori inclogui estils i gèneres diversos, que permeti la familiarització amb instruments variats i que possibiliti la interpretació i la imaginació.

També cal procurar situacions per explorar el silenci i les qualitats del so, incidint en la seva anàlisi més acurada i amb el suport dels altres llenguatges, sempre en el marc de propostes lúdiques que parteixin de la globalitat, com un joc corporal, una audició, etc. Els llenguatges visual i plàstic donen la possibilitat als infants de manifestar la seva capacitat creativa i comunicativa. La intervenció s'ha de potenciar mitjançant estratègies diverses, per exemple, posar a l'abast de l'infant materials de l'entorn, perquè experimentin i desenvolupin amb llibertat els fonaments del llenguatge plàstic.

Un cop els infants han experimentat les sensacions amb els materials, actuen per transformar-los, tot impregnant-los d'impulsos, intencions i emocions propis. Activitats variades amb materials mal·leables o que embruten, i que tenen la característica de deixar rastres i empremtes que perduren en el temps, són uns bons elements per iniciar-se en l'expressió plàstica.

Les eines que es posen a l'abast s'han d'ajustar a les possibilitats motrius dels infants. A més, és convenient explorar les possibilitats d'aquests instruments i del propi gest gràfic i plàstic, en diferents plans de l'espai (vertical, inclinat, horitzontal, etc.) i en diferents formats (paper d'embalar, pissarra, terra, etc.).

També cal donar al volum el protagonisme que es mereix. Els infants han de tenir l'oportunitat d'observar i crear obres amb volum, per la qual cosa cal preveure l'ús de diferents tècniques i materials que ho permetin: fang, pasta de sal, material de rebuig, objectes de l'entorn, etc.

L'exploració del llenguatge visual i plàstic també incorpora una dimensió contemplativa. Cal educar la mirada, l'apreciació artística, el plaer d'observar... Això ho podem aconseguir amb una acurada decoració de les estances, creant un racó de l'art amb l'exposició de diferents obres que es van canviant.

Característiques generals de la GUIA

3.1. Continguts

Per abordar els continguts en la primera etapa d'educació infantil, cal diferenciar-ne tres tipus:

Continguts conceptuals: són els sabers de les diferents ciències. Els infants necessiten activitats de repetició i memorístiques, ja que s'estructuren a partir d'experiències variades en l'acció i en el context. En aquesta etapa, els continguts conceptuals han de ser els mínims i han de fer referència a les primeres nocions que l'infant ha de tenir. Responen a la pregunta: què han de saber?

Continguts procedimentals: són les habilitats, les destreses i les estratègies ordenades i orientades a la consecució d'un fi. La base del seu aprenentatge està en l'experiència i la repetició en diverses circumstàncies i contextos. Responen a la pregunta: què ha de saber fer?

Continguts actitudinals: són els que permeten saber ser i comportar-se d'una manera estable i duradora davant determinades situacions, objectes, successos o persones. Són continguts que es plantegen a llarg termini i la base del seu aprenentatge és l'observació, la imitació, l'exemple, els hàbits, etc. Responen a la pregunta: com ho ha de saber fer?

3.2. Activitats

En aquesta GUIA, presentem la programació d'activitats dividida en tres franges d'edat: de 0 a 1 any, d'1 a 2 anys i de 2 a 3 anys. Hi podreu trobar els objectius i els continguts que s'han d'abordar en cada àrea, a més d'un conjunt de possibles activitats per desenvolupar en cada etapa i cada àrea. Per programar-les, es proposa com a eina una graella que hem anomenat *unitat de programació* (vegeu l'annex 1).

En aquestes franges d'edat, a l'hora de programar activitats és important tenir present que els aprenentatges haurien d'anar:

- Del que és més pròxim al que és més llunyà.
- Del que és més fàcil al que és més difícil.
- Del que és més conegut al que és més desconegut.
- Del que és més particular al que és més general.
- Del que és més concret al que és més abstracte.

En funció de cada àrea d'experiència, hem establert els blocs de continguts següents, els quals queden explicitats més endavant per cada franja d'edat:

Àrees d'experiència	Blocs de continguts
Descoberta d'un mateix	<ul style="list-style-type: none"> • El cos i la pròpia imatge • El joc i el moviment • L'activitat i la vida quotidiana • La cura d'un mateix
Descoberta de l'entorn natural i social	<ul style="list-style-type: none"> • Els primers grups socials • La vida en societat • Els objectes • Els animals i les plantes
Intercomunicació i llenguatge	<ul style="list-style-type: none"> • Llenguatge oral • Aproximació al llenguatge escrit • Expressió plàstica • Expressió musical • Expressió corporal • Relacions, mides i representació de l'espai

Tenint clar com s'han de treballar els aprenentatges, proposem fixar un centre d'interès a partir del qual es poden abordar els objectius i els continguts establerts: les festes populars (aprenentatge concret). Aquest centre d'interès porta implícit l'aprenentatge d'altres matèries, com per exemple tot el que fa referència a les estacions de l'any (aprenentatge general), i tots aquells temes que es poden utilitzar com a eixos transversals, és a dir, que es poden anar tractant al llarg de tot l'any.

És recomanable fer la programació per trimestres. Per tant, tenint en compte les festes populars com a eix central, es pot establir de la manera següent:

Aprenentatges

Trimestres	Particulars	Generals	Transversals
De gener a març	Carnestoltes	L'hivern	El cos
D'abril a juny	Sant Jordi i Sant Joan	La primavera i l'inici de l'estiu	Les emocions
De juliol a setembre	La Mercè	L'estiu	La natura i l'entorn
D'octubre a desembre	La Castanyada i Nadal	La tardor i l'inici de l'hivern	Els transports

3.3. Temporització

En aquesta GUIA es poden trobar unes propostes d'horaris diari i setmanal per dur a terme les activitats en cada franja d'edat.

Cal tenir present que les activitats que es plantegen s'han de dur a terme al llarg del dia, tenint en compte que tot el que es fa en aquesta etapa és aprenentatge i que, per tant, totes les activitats que tenen a veure amb la cura de l'infant també són importants per al seu desenvolupament, així com per al vincle i l'aspecte emocional. Cal ser flexible en l'ús de la programació i pensar primer en les necessitats de l'infant.

3.4. Recursos

Respecte als recursos, en tenim de dos tipus:

- 1) L'espai. Cal oferir uns espais estables en els quals els nens i les nenes puguin orientar-se i explorar autònomament, planificar zones on puguin estar sols, jugar en petit grup... Això facilita la vida en col·lectivitat.
- 2) Els materials. Parlar de materials en l'educació infantil demana una visió àmplia que va més enllà dels materials didàctics o de les joguines comercials per a les primeres edats. Els bastons, la terra, les pedres, les cordes i els cordills acostumen a ser autèntics tresors que permeten als infants crear, pràcticament de no-res, tot allò que els cal, només seguint el fil de la pròpia imaginació.

Els infants aprenen a dominar el seu entorn a partir de l'exploració dels objectes. Els objectes de l'entorn pròxim són uns materials privilegiats en el sentit que estan disponibles fàcilment i els faciliten l'exploració freqüent. Al mateix temps, l'infant pot observar els adults per descobrir-hi noves possibilitats i compartir usos concrets. Els escenaris on es fan servir i com l'adult els utilitza també formen part del coneixement sobre l'objecte. Per exemple, la pinta normalment és al bany i porta implícita la idea de tenir cura del nostre cos, i un tovalló de paper en principi serveix per eixugar-se durant els àpats, però davant d'una taula que balla, pot servir de falca. Fer un ús lliure del material ens permet cercar estratègies per solucionar petits problemes. Cal oferir una gran varietat de materials als infants i preveure el seu accés a materials nous i diferents.

En la selecció dels materials s'ha de tenir present:

- La funcionalitat dels objectes per estimular les capacitats dels infants en l'àmbit sensorial, del joc i de l'experimentació, així com les competències que desenvolupen.
- La polivalència i multiplicitat d'usos i accions que permeten i les possibilitats de creativitat que ofereixen als infants.

- La resistència a la manipulació dels infants sense que es trenquin fàcilment i que tolerin el joc per al qual estan previstos.
- L'estètica dels objectes d'acord amb els valors culturals que es volen estimular: han de ser agradables sensorialment, estar ordenats i en bon estat.
- L'ergonomia dels objectes d'acord amb les dimensions del cos de l'infant.
- La seguretat en la seva tria per evitar riscos innecessaris, per la qual cosa cal tenir cura de les dimensions, la toxicitat i la higiene dels objectes.

Cal tenir cura de renovar el material sistemàticament, tenint en compte els interessos dels nens i les nenes, desfer-se de les coses que els destorben i reparar els objectes desgastats per l'ús continuat. Això estimula els infants a mantenir l'interès per l'exploració dels objectes i promou les actituds de respecte envers el material en general.

La quantitat de material és rellevant en l'educació grupal.

L'organització de l'espai i els materials ha de respondre a les necessitats dels infants i als criteris de seguretat, autonomia, intimitat, relació i activitat.

3.5. Avaluació

Avaluar vol dir valorar, i segons el *Currículum* (Departament d'Ensenyament, 2012a: 68), "no ha de confondre's amb la comprovació de resultats, sinó que ha de servir per fer un seguiment de com i què aprenen els infants, valorar el seu progrés i desenvolupament i també poder valorar l'adequació de les nostres propostes per tal que els infants progressin, és a dir, col·laborar en la millora del procés d'ensenyament i aprenentatge".

Dintre d'aquest procés educatiu, el plantejament de l'avaluació es du a terme de la manera següent:

- En funció de la situació diagnòstica (d'on partim?).
- Segons els objectius decidits (on volem arribar?).
- Es proposa una situació d'aprenentatge (què fem?).
- En unes determinades condicions (com?).
- S'analitzen els resultats (què hem aconseguit?).
- Es planteja una nova situació (com ho podem millorar?).

Es defineixen tres tipus d'avaluació:

- **Avaluació inicial.** Cal saber què és el que l'infant sap, conèixer-ne les característiques, habilitats i idees o coneixements i les possibles dificultats davant del plantejament d'un nou aprenentatge.
- **Avaluació formativa o de procés.** Durant el procés d'aprenentatge, cal procedir a revisar els aspectes que hi estan implicats per veure si l'infant avança o si en el plantejament inicial hi ha res (la metodologia, l'espai, els materials, etc.) que impedeix que assoleixi els continguts escollits i que convé adaptar millor a les condicions reals. La finalitat és dur a terme la programació atenent al màxim les necessitats dels infants.
- **Avaluació final.** Al final del procés, s'han d'aplicar les mesures establertes per recollir la informació que permeti valorar si les capacitats han estat assolides.

L'èxit o el fracàs mostrat amb l'avaluació l'hem d'adjudicar al conjunt d'aquests tres factors:

- Adequació dels objectius.
- Procés d'aprenentatge.
- Context de l'ensenyament.

3.5.1. Tècnica d'avaluació

En l'etapa d'educació infantil, la tècnica d'avaluació per excel·lència és l'observació.

L'observació és una tècnica útil per obtenir informació sobre els comportaments i les conductes dels infants, i sobre la coherència dels recursos emprats en relació amb els objectius marcats.

La finalitat de l'observació és disposar d'informació sobre cada infant i millorar-ne el procés d'ensenyament.

ment i aprenentatge. Mitjançant l'observació és possible explorar els interessos dels infants, els seus coneixements i idees sobre la realitat que els envolta, les habilitats i procediments que despleguen en una situació determinada, els processos que segueixen, etc.

L'observació ha de ser sistemàtica. Això implica:

- Determinar els comportaments i el context que s'han d'observar.
- Organitzar les situacions en què s'observa.
- Elaborar un sistema de registre.

En la programació que proposem, els objectes d'observació i avaluació són:

- Els infants i el seu desenvolupament en les activitats programades, al marge del que es consideren activitats de la vida quotidiana.
- L'adequació de la realització d'aquestes activitats.

3.5.2. Instruments d'observació i avaluació

Els instruments que proposem fer servir són les graelles següents:

- Graelles d'observació individual: serveixen per avaluar la millora del desenvolupament individual dels infants de 6 mesos a 3 anys. Atès que les seves característiques són tan diferents en aquesta etapa evolutiva, se n'han elaborat tres:
 - Una graella per a infants de 6 mesos a 1 any (vegeu l'annex 2).
 - Una graella per a infants d'1 a 2 anys (vegeu l'annex 3).
 - Una graella per a infants de 2 a 3 anys (vegeu l'annex 4).

S'exclou l'etapa de 0 a 6 mesos, ja que bàsicament en aquesta franja d'edat es treballa la maternalització i es fa èmfasi en les necessitats bàsiques de l'infant i l'adquisició del vincle entre el nen i l'adult.

- Graella d'avaluació d'activitats grupals: serveix per avaluar l'activitat en si (vegeu l'annex 4).

3.5.3. Metodologia

L'ús de les graelles funciona de la manera següent:

Pel que fa a les graelles d'observació individual, els educadors i educadores encarregats de fer les activitats les han d'emplenar en tres moments diferents:

- 1a: quan faci un mes que l'infant sigui al servei;
- 2a: quan faci tres mesos que hi sigui, i
- 3a: quan en faci sis.

Això permet obtenir una informació més concreta del desenvolupament de l'infant en les activitats.

Els educadors han d'agafar les tres observacions dutes a terme i valorar si els indicadors establerts per la franja d'edat de l'infant s'han assolit o no.

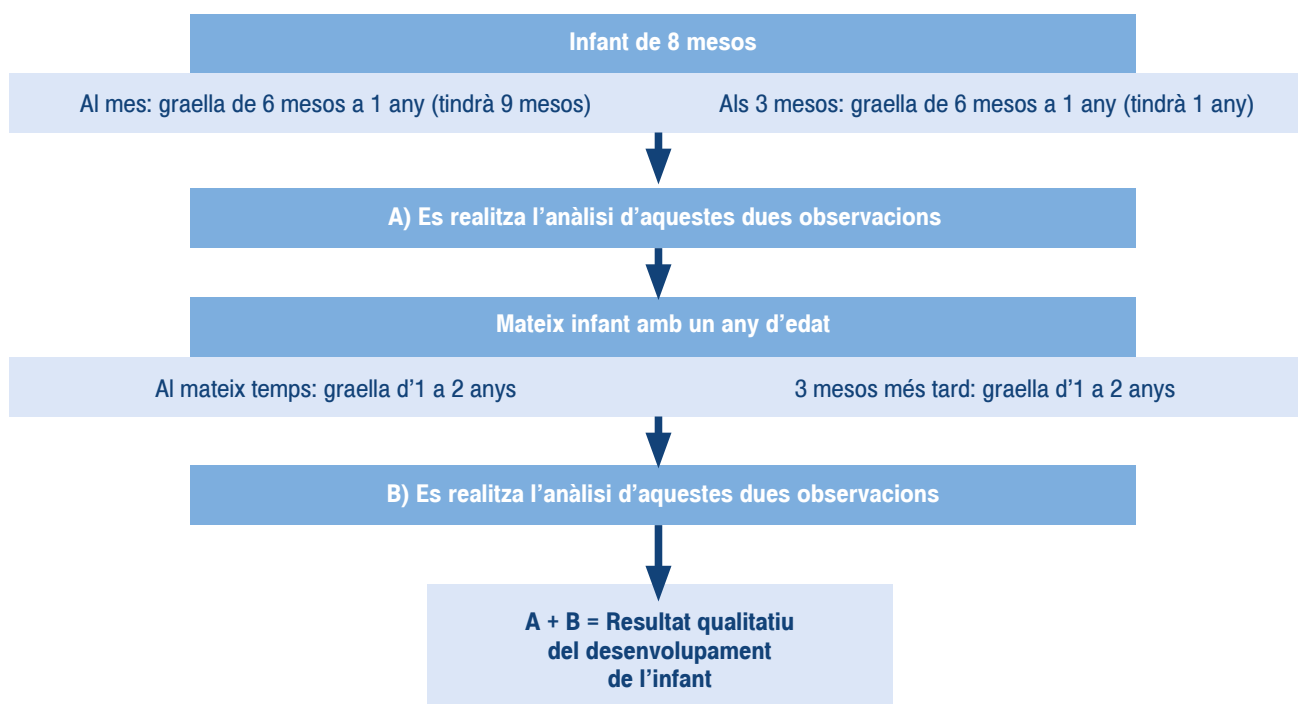
Pel que fa a la graella d'avaluació d'activitats, els educadors encarregats de fer les activitats les han d'emplenar i després les han de fer arribar al coordinador/a del servei per tal que comprovi els indicadors que s'han assolit en la seva praxi. L'observació de les activitats programades en l'horari setmanal es du a terme de forma quinzenal per a cada una d'aquestes activitats; per exemple, si cada setmana es fa psicomotricitat, cal fer l'observació de la psicomotricitat dos cops al mes.

Al final del trimestre, els educadors recullen les graelles i les lliuren al coordinador/a, perquè en faci la valoració segons els indicadors establerts. Així és com cada trimestre s'obté la valoració de les activitats a partir de les dades recollides.

Per tal de definir l'estàndard en els indicadors d'avaluació, proposem classificar cada nen o nena com a tipus A, B o C, segons les definicions següents:

- Tipus A: infants amb desenvolupament positiu.
- Tipus B: infants amb desenvolupament amb alguna dificultat.
- Tipus C: infants amb desenvolupament negatiu.

És probable que, en fer les avaluacions, sigui necessari canviar de graella d'observació, per triar la corresponent a cada segment d'edat definit. A més d'avaluar els assoliments de l'etapa anterior, és necessari fer l'avaluació basal del nou segment d'edat quan es canvia de graella d'observació. Per exemple: a un infant que arriba amb 8 mesos, se li ha d'emplenar la graella de 6 mesos a 1 any (quan faci un mes que hi sigui, tindrà 9 mesos) i quan en faci tres (tindrà 1 any) se li ha de tornar a emplenar la mateixa graella, de manera que s'ha de fer el còmput total d'aquestes dues. Al mateix temps, se li ha d'emplenar la graella d'observació d'1 a 2 anys. Tres mesos més tard se li ha de tornar a emplenar la mateixa graella. D'aquesta manera es pot observar l'evolució d'aquestes dues últimes. Fent-ho així, es garanteix una bona aplicació del mètode d'avaluació.

Un cop arribats a aquest punt, no ens podem quedar només amb l'observació de la praxi duta a terme, ja que això no serviria de gaire per a l'objectiu final d'aquesta GUIA. Cal que ens preguntem: com s'arriba a la conclusió que la tasca que s'està duent a terme és la correcta i beneficiosa per a l'infant després d'una observació? La praxi educativa es pot millorar?

Per poder garantir una millora en la tasca educativa dels equipaments, cal treballar amb indicadors de qualitat.

Segons E. Herrera (2014):

- ▶ Un indicador és una variable mesurable que es relaciona amb l'estructura, procés o resultat de la intervenció. Esdevé una alerta.

Els indicadors ens informen si la tasca que es fa està en un nivell òptim o no. Ens serveixen d'alerta per detectar allà on hi ha algun problema i així poder-lo analitzar. Per tant, són una eina bàsica per garantir la qualitat.

Els indicadors que s'estableixen per a aquesta GUIA donen resposta als dos tipus d'observació que s'han pautat: la individual i la de l'activitat. Es fixen tres indicadors:

1. Indicador del desenvolupament de l'infant

- Àrea o dimensió de qualitat: l'efectivitat.
- Justificació: valora el grau de millora del desenvolupament de l'infant.

• Fórmula:
$$\frac{\text{Nombre d'àrees millorades en l'observació d'un infant}}{\text{Nombre total d'àrees que estava previst treballar en un infant}} \times 100$$

- Població a la qual s'adreça: els infants de 6 mesos a 3 anys que són objecte d'observació d'aquest projecte.
- Tipus d'indicador: es tracta d'un indicador de procés, ja que, a mesura que es vagin fent les observacions, es van avaluant per poder anar introduint millores.
- Font de les dades: les graelles d'observació individual.
- Estàndard: cal tenir en compte la tipologia dels infants. En funció d'això s'estableix un estàndard o un altre.

Classificació dels infants	Estàndard
Tipus A	100%
Tipus B	80%
Tipus C	50%

- Periodicitat: es revisa en tres moments, que coincideixen amb les reunions de seguiment de cas i que, per periodicitat, són: quan fa un mes que l'infant és al centre, quan en fa tres, i quan en fa sis, coincidint amb la reunió de sortida o final.

2. Indicador del desenvolupament del grup d'infants

- Àrea o dimensió de qualitat: l'efectivitat.
- Justificació: valora el grau de millora del desenvolupament del grup d'infants.

● Fórmula:
$$\frac{\text{Nombre de sessions amb valor superior a 7,5}}{\text{Nombre total de sessions fetes}} \times 100$$

- Població a la qual s'adreça: els infants de 6 mesos a 3 anys que són objecte d'observació d'aquest projecte.
- Tipus d'indicador: es tracta d'un indicador de procés, ja que, a mesura que es vagin fent les observacions, es van avaluant per poder anar introduint millores.
- Font de les dades: les graelles d'observació individual de tots els infants del grup.
- Estàndard: l'estàndard d'aquest indicador és d'un 80%, que és el nivell òptim per donar qualitat a la tasca que es fa.
- Periodicitat: un cop al trimestre.

3. Indicador de la valoració de l'activitat

- Àrea o dimensió de qualitat: la satisfacció.
- Justificació: valora el grau d'èxit de l'activitat realitzada.

● Fórmula:
$$\frac{\text{Nombre de sessions amb valor superior a 7,5}}{\text{Nombre total de sessions fetes}} \times 100$$

- Població a la qual s'adreça: els infants de 6 mesos a 3 anys que són objecte d'observació d'aquest projecte.
- Tipus d'indicador: es tracta d'un indicador de procés, ja que, a mesura que es vagin fent les observacions, es van avaluant per poder anar introduint millores.
- Font de les dades: les graelles d'avaluació d'activitats grupals.
- Estàndard: l'estàndard d'aquest indicador és d'un 80%, que és el nivell òptim per donar qualitat a la tasca que es fa.
- Periodicitat: un cop al trimestre. Població a la qual s'adreça: els infants de 6 mesos a 3 anys que són objecte d'observació d'aquest projecte.
- Tipus d'indicador: es tracta d'un indicador de procés, ja que, a mesura que es vagin fent les observacions, es van avaluant per poder anar introduint millores.
- Font de les dades: les graelles d'avaluació d'activitats grupals.
- Estàndard: l'estàndard d'aquest indicador és d'un 80%, que és el nivell òptim per donar qualitat a la tasca que es fa.
- Periodicitat: un cop al trimestre.

Programació d'activitats per a infants de 0 a 1 any

4.1. Objectius

L'infant de 0 a 1 any hauria d'assolir els objectius següents:

- Sentir que té les seves necessitats cobertes.
- Sentir-se segur i content.
- Reconèixer la veu de l'educador/a del tutor/a.
- Reconèixer-se davant del mirall.
- Desenvolupar el sentit del tacte.
- Descobrir les possibilitats motrius de les mans (coordinació, prensió).
- Descobrir les possibilitats motrius de les cames.
- Descobrir les possibilitats del seu cos: volteig, sedestació.
- Tenir un ambient relaxat a l'hora d'anar a dormir.
- Començar a menjar a trossets.
- Agafar el got amb les dues mans i beure aigua.
- Sentir que el canvi de bolquer és una estona agradable.
- Sentir-se a gust quan està net.
- Aguantar-se dret amb seguretat i equilibri.
- Tenir a l'abast nous materials de l'entorn quotidià: paper de vàter, cintes, flors, fulles, branques, fruits diversos, etc.
- Tenir a l'abast nous aliments per anar-los acceptant.
- Sortir habitualment al pati a prendre el sol i gaudir-hi.

4.2. Continguts

Àrea 1: descoberta d'un mateix

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Esquema corporal: cara, braços, mans, cames, peus i panxa. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Observació de la pròpia imatge reflectida al mirall. de sensacions per mitjà dels sentits: <ul style="list-style-type: none"> - Estimulació tàctil. - Estimulació visual. - Estimulació auditiva. - Estimulació olfactiva. - Estimulació gustativa. - Formació de l'esquema corporal. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Valoració i actitud positiva envers les demostracions d'afecte dels adults.
El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Voltejar, gatejar i arrossegat-se. • Postures: dret, assegut i ajagut. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Utilització i desenvolupament de les possibilitats motrius pròpies. • Exploració de moviments bàsics amb els braços i les cames. • Iniciació de moviments i desplaçaments: giravolta, gateig, arrossegament. • Situació i desplaçament en l'espai real. • Experimentació de les situacions d'equilibri i desequilibri. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Confiança en les possibilitats d'acció pròpies. • Col·laboració, en la mesura les seves possibilitats, en les diverses propostes i els jocs que inicia el mestre/a.

L'activitat i la vida quotidiana

- Hàbits de vestir i ordre.

L'activitat i la vida quotidiana

- Adaptació dels ritmes biològics propis a les seqüències de la vida quotidiana.

L'activitat i la vida quotidiana

- Actitud positiva envers la regularitat de les experiències de la vida quotidiana.
- Participació activa en les tasques i els jocs diaris.
- Actitud d'estima i respecte pels altres.

Tenir cura d'un mateix

- Hàbits d'higiene i alimentació.

Tenir cura d'un mateix

- Col·laboració amb l'educador/a, segons les seves possibilitats, en els hàbits d'higiene i alimentació.

Tenir cura d'un mateix

- Interès per col·laborar amb l'adult en els moments d'higiene personal i alimentació.
- Esforç per guanyar autonomia en l'adquisició d'hàbits.

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social

Conceptuals

Els primers grups socials

- La família: els pares, els germans i els avis.
- Els educadors i els infants del servei.

La vida en societat

- Fets rellevants: la Festa Major, Nadal, Carnestoltes, Sant Jordi, la Mona, el dia del pare i el dia de la mare.

Els objectes

- Juguines i objectes de la sala i el llit.

Els animals i les plantes

Procedimentals

Els primers grups socials

- Reconeixement de la seva família.
- Adaptació al servei on estigui.
- Reconeixement del tutor/a, els educadors i els companys.
- Orientació en els espais habituals, l'habitació, la sala, el bany.

La vida en societat

- Observació de comportaments adequats en els grups als quals pertany.

Els objectes

- Exploració d'objectes i juguines per mitjà dels sentits i accions diverses.

Els animals i les plantes

- Observació d'hàbits de cura i respecte pels animals i les plantes.

Actitudinals

Els primers grups socials

- Formació i desenvolupament de vincles afectius amb els familiars.
- Actituds d'afecte envers el tutor/a, els educadors i els companys.

La vida en societat

- Interès per imitar els comportaments que faciliten la relació en els grups als quals pertany.

Els objectes

- Interès per explorar els objectes i les juguines de la sala.

Els animals i les plantes

- Curiositat envers els animals i les plantes.

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges

Conceptuals

El llenguatge verbal i oral

- Vocabulari ajustat a les seves possibilitats.

El llenguatge musical: l'expressió musical

Procedimentals

El llenguatge verbal i oral

- Imitació de sons guturals i bucal.
- Imitació de sons vocàlics i consonàntics.
- Entonació diferenciada de síl·labes.

Aproximació al llenguatge escrit

- Observació de contes i làmines d'imatges.

El llenguatge musical: l'expressió musical

- Audició de peces clàssiques i de cançons entonades pel mestre/a.

L'expressió corporal

- Imitació de moviments.
- Representació per mitjà de la mímica.

Actitudinals

El llenguatge verbal i oral

- Iniciativa davant el descobriment de la funció comunicativa del llenguatge.

Aproximació al llenguatge escrit

- Curiositat per observar i mirar contes i làmines d'imatges.

El llenguatge musical: l'expressió musical

- Gaudi per les cançons, la música i els jocs de falda.

L'expressió corporal

- Participació activa en la imitació de moviments.

El llenguatge plàstic ● Materials: paper, llana, teles i pintura.	El llenguatge plàstic ● Manipulació de materials útils per a l'expressió plàstica: paper, llana, teles.	El llenguatge plàstic ● Iniciativa i gaudi per la manipulació activa i lliure de materials útils per a l'expressió plàstica.
El llenguatge matemàtic	El llenguatge matemàtic ● Manipulació lliure de jocs de construcció.	llenguatge plàstic ● El llenguatge matemàtic ● Curiositat per explorar els objectes i fer-hi diferents accions.

4.3. Activitats

Activitats d'acord amb cada àrea:

	De 0 a 6 mesos	A partir de 6 mesos
Descoberta d'un mateix	<ul style="list-style-type: none"> ● Vincle o referent ● Massatges ● Maternalització ● El quotidià (a partir dels 3 mesos també s'ha de fer estimulació sensorial i visual)	<ul style="list-style-type: none"> ● Vincle o referent ● Massatges ● Maternalització ● El quotidià (a partir dels 8 mesos s'han de començar a treballar aspectes de psicomotricitat)
Descoberta de l'entorn natural i social	Passejos	<ul style="list-style-type: none"> ● Passejos ● Panera dels tresors ● Experimentació
Intercomunicació i llenguatges	<ul style="list-style-type: none"> ● Cançons de bressol ● Música ambiental 	<ul style="list-style-type: none"> ● Jocs de falda ● Cançons de bressol ● Música ambiental

En aquesta etapa no s'aborden els temes del centre d'interès, atès que, per al bon desenvolupament de l'infant, es considera més important fer èmfasi en els aspectes citats anteriorment.

4.4. Temporització

Horari diari		Horari setmanal					
8 h - 9 h	Llevar-se		Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
9 h - 10.30 h	Bany	Matí	Estimulació visual	Jocs de falda	Treball de la tonicitat	Estimulació visual	Jocs de falda
10.30 h - 11 h	Activitat dirigida	Tarda	Treball de la tonicitat	Massatges	Massatges	Massatges	Treball de la tonicitat
11 h - 12 h	Passeig o descans	A partir dels 6 mesos					
12 h - 13 h	Dinar		Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
13 h - 13.30 h	Canvi de bolquer	Matí	Panera dels tresors	Experimentació	Panera dels tresors	Jocs de Falda	Experimentació
3.30 h - 15.30 h	Migdiada	Tarda	Massatges	Jocs de falda	Massatges	Contes	Massatges
15.30 h - 16 h	Llevar-se i canvi de bolquer						
16 h - 16.30 h	Berenar						
16.30 h - 17 h	Pati o terrassa						
17.15 h - 17.45 h	Activitat dirigida						
18 h - 19 h	Activitat lliure o atenció individualitzada i posada de pijames						
19 h - 20 h	Sopar						
20 h - 20.30 h	Canvi de bolquer i relaxació						
20.30 h	Anar a dormir						

Programació d'activitats per a infants d'1 a 3 anys

5.1. Objectius d'1 a 2 anys

L'infant d'1 a 2 anys hauria d'assolir els objectius següents:

1. Adonar-se que creix, de manera que va prenent consciència de totes les parts del cos i de les habilitats que va adquirint, alhora que les va apreciand.
 - Progressar en el coneixement del cos.
 - Adquirir el grau de seguretat afectiva i emocional que correspon al seu moment evolutiu.
 - Començar a formar-se una imatge positiva d'ell mateix.
 - Identificar-se ell mateix com a persona.
2. Organitzar progressivament les dades sensorials.
 - Discriminar i retenir dades sensorials.
 - Descobrir i utilitzar les possibilitats motrius, sensorials i expressives pròpies.
3. Comprendre el llenguatge adult i comunicar-se per mitjà de la música, el moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una millora progressiva del llenguatge oral.
 - Expressar sentiments d'alegria i afecte envers els adults amb els quals es relaciona cada dia.
 - Comprendre els missatges que li comunica l'adult.
 - Comunicar-se i expressar-se per mitjà de les primeres paraules i frases incompletes.
 - Gaudir amb els jocs de falda, les cançons, la música i el moviment.
4. Identificar-se ell mateix com a persona i participar progressivament en la relació amb els altres, establint relacions afectives, principalment amb els adults més propers.
 - Relacionar-se amb els adults i, progressivament, amb altres infants, i respondre als seus missatges i accions d'afecte.
 - Establir relacions afectives amb els adults amb qui conviu.
 - Acceptar la companyia i la presència de l'altre.
5. Col·laborar amb iniciativa en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs, higiene i neteja personal.
 - Col·laborar en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal.
 - Identificar i expressar les seves necessitats bàsiques de salut i benestar.
6. Comprendre, conèixer i apreciar progressivament l'entorn immediat (les persones i els objectes), tot iniciant-se en la pròpia autonomia i en l'adquisició d'hàbits de comportament social.
 - Comportar-se d'acord amb uns hàbits i normes i avançar progressivament envers l'autonomia personal.
 - Reconèixer progressivament les normes de comportament habitual del seu entorn immediat.
 - Iniciar la cooperació a l'hora de recollir les joguines i ordenar la sala.
 - Complir ordres i encàrrecs senzills.
7. Representar objectes i accions de la vida quotidiana mitjançant el joc simbòlic i els diferents llenguatges.
 - Realitzar l'inici del joc simbòlic com a eina per representar accions i situacions de la vida quotidiana.
8. Actuar sobre la realitat immediata i establir relacions entre els objectes segons les seves característiques perceptives i les pròpies vivències.
 - Gaudir amb l'exploració i manipulació de la plastilina i la pintura plàstica.
 - Observar i explorar activament alguns dels elements que configuren el seu entorn immediat: mobiliari, joguines, objectes i materials diversos.

9. Reconèixer i orientar-se en els espais habituals i en les seqüències temporals quotidianes,

- Observar i explorar activament el seu entorn immediat: la classe, el pati i el poble o barri.
- Adaptar-se a les seqüències temporals quotidianes.
- Reconèixer i orientar-se en els espais habituals: classe i pati.

5.2. Continguts d'1 a 2 anys

Àrea 1: descoberta d'un mateix

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> ● Esquema corporal: cara, braços, mans, cames, peus i panxa. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> ● Exploració global del cos. ● Estimulació dels sentits i exploració de les sensacions. ● Formació de l'esquema corporal. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> ● Valoració i actitud positiva envers les demostracions d'afecte dels adults. ● Acceptació i valoració ajustada i positiva de la pròpia identitat.
El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> ● Desplaçaments: caminar, voltejar, gatejar i arrossegar-se. ● Postures: dret, assegut i ajagut. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> ● Utilització i desenvolupament de les possibilitats motrius pròpies. ● Experimentació activa de les situacions d'equilibri i desequilibri. ● Combinació de postures i situació en l'espai real. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> ● Confiança en les pròpies possibilitats d'acció. ● Iniciativa per aprendre coses noves.
L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> ● Hàbits de vestit, ordre, relació i convivència. 	L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> ● Adaptació dels ritmes biològics propis a les seqüències de la vida quotidiana. 	L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> ● Actitud positiva pel que fa a la regularitat de les experiències de la vida quotidiana. ● Acceptació de les normes de comportament.
Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> ● Hàbits d'higiene i alimentació. 	Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> ● Col·laboració amb l'educador/a, segons les seves possibilitats, en els hàbits d'higiene i alimentació. ● Utilització adequada de les instal·lacions i normes per prevenir accidents. 	Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> ● Esforç per guanyar autonomia en l'adquisició d'hàbits. ● Col·laboració activa en els moments d'higiene personal i alimentació.

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> ● La família: els pares, els germans i els avis. ● El servei o equipament: els educadors i els infants. 	Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> ● Reconeixement de la seva família. ● Adaptació al centre d'acollida. ● Reconeixement del tutor/a, els educadors i els companys. ● Investigació de l'espai del centre. ● Orientació en els espais habituals. 	Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> ● Formació i desenvolupament de vincles afectius amb els familiars. ● Actituds d'afecte envers el tutor/a, els educadors i els companys.
La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> ● Fets rellevants: la Festa Major, Nadal, Carnestoltes, Sant Jordi, la Mona, el dia del pare i el dia de la mare. 	La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> ● Discriminació de comportaments adequats en els diversos grups als quals pertany. ● Observació de manifestacions, successos i esdeveniments de l'entorn del qual forma part. 	La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> ● Disponibilitat per ajustar el comportament a les normes presents. ● Participació en les manifestacions de l'entorn.
Els objectes <ul style="list-style-type: none"> ● Juguines i objectes de la classe. 	Els objectes <ul style="list-style-type: none"> ● Exploració d'objectes i juguines per mitjà dels sentits i accions diverses. 	Els objectes <ul style="list-style-type: none"> ● Interès per explorar els objectes i les juguines de la classe. ● Respects i cura pels objectes i juguines personals i dels altres.

Els animals i les plantes	Els animals i les plantes <ul style="list-style-type: none"> ● Observació dels hàbits de cura envers els animals i les plantes. 	Els animals i les plantes <ul style="list-style-type: none"> ● Curiositat i respecte envers els animals i les plantes. ● Interès per conèixer els elements naturals del seu.
----------------------------------	---	---

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
El llenguatge verbal i oral <ul style="list-style-type: none"> ● Vocabulari ajustat a les seves possibilitats. 	El llenguatge verbal i oral <ul style="list-style-type: none"> ● Emissió i comprensió de missatges referits a necessitats, emocions i desitjos. ● Adquisició de vocabulari ajustat a les seves possibilitats d'expressió. 	El llenguatge verbal i oral <ul style="list-style-type: none"> ● Mostrar iniciativa envers el descobriment de la funció comunicativa del llenguatge. ● Actitud d'escolta davant les explicacions de l'adult.
Aproximació al llenguatge escrit	Aproximació al llenguatge escrit <ul style="list-style-type: none"> ● Realització de traços lliures. ● Observació de contes i làmines. ● Interpretació d'imatges. 	Aproximació al llenguatge escrit <ul style="list-style-type: none"> ● Iniciativa i gust per l'elaboració de gargots lliures. ● Curiositat per mirar contes.
El llenguatge musical expressió musical	El llenguatge musical: expressió musical <ul style="list-style-type: none"> ● Audicions de peces clàssiques i cançons infantils. ● Exploració de sons. L'expressió corporal <ul style="list-style-type: none"> ● Imitació de moviments. ● Representació per mitjà de la mímica. 	El llenguatge musical: expressió musical <ul style="list-style-type: none"> ● Gaudi per les cançons, la música i els jocs de falda. L'expressió corporal <ul style="list-style-type: none"> ● Participació activa en els jocs dansats i en les representacions dramàtiques
El llenguatge plàstic <ul style="list-style-type: none"> ● Materials: paper, llana, teles i pintura. 	El llenguatge plàstic <ul style="list-style-type: none"> ● Manipulació de materials útils per a l'expressió plàstica. ● Producció d'elaboracions plàstiques i dibuixos lliures. 	El llenguatge plàstic <ul style="list-style-type: none"> ● Gaudi per la manipulació activa de materials. ● Gust per l'elaboració de produccions plàstiques.
El llenguatge matemàtic	El llenguatge matemàtic <ul style="list-style-type: none"> ● Manipulació lliure de jocs de construccions. ● Observació d'algunes figures geomètriques. 	El llenguatge matemàtic <ul style="list-style-type: none"> ● Curiositat per explorar els objectes i fer-hi diferents accions.

5.3. Objectius de 2 a 3 anys

L'infant de 2 a 3 anys hauria d'assolir els objectius següents:

1. Adonar-se que creix, de manera que va prenent consciència i apreciament de totes les parts del cos i les habilitats que va adquirint.
 - Conèixer i diferenciar les parts segmentàries del cos.
 - Tenir una imatge ajustada i positiva d'ell mateix, identificant les característiques i qualitats personals.
 - Identificar progressivament les seves habilitats i limitacions, valorar-les adequadament per tal d'actuar-hi d'acord.
 - Identificar-se amb les persones del seu mateix sexe.
2. Organitzar progressivament les dades sensorials.
 - Identificar els propis sentiments, emocions i necessitats, i comunicar-los als altres.
 - Aplicar la coordinació oculomanejadora necessària per manejar objectes amb un grau de precisió cada vegada més gran.
3. Comprendre el llenguatge adult i comunicar-se i expressar-se per mitjà de la música, el moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una millora progressiva del llenguatge oral.

- Comprendre els missatges i les intencions que li comuniquen els adults i els altres nens i nenes.
 - Complir ordres i encàrrecs senzills.
 - Comunicar-se per mitjà del llenguatge oral i la construcció de frases amb sentit complet.
 - Començar a valorar el llenguatge oral com una forma de comunicació.
4. Identificar-se ell mateix com a persona i participar progressivament en la relació amb els altres, establint relacions afectives, principalment amb els adults més propers.
- Participar en els diversos grups amb els quals es relaciona en el transcurs de les diverses activitats.
 - Conèixer les normes i formes de comportament social dels grups per establir-hi vincles d'interrelació.
5. Col·laborar amb iniciativa en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs, higiene i neteja personal.
- Descobrir i utilitzar les pròpies possibilitats motrius, sensibles i expressives, adequades a les diverses activitats que emprèn en la vida quotidiana.
 - Progressar en l'adquisició d'hàbits, valors i actituds relacionats amb el benestar i la seguretat personal, la higiene i l'enfortiment de la salut.
6. Comprendre, conèixer i apreciar progressivament el seu entorn immediat (les persones i els objectes), per iniciar-se en l'autonomia i en l'adquisició d'hàbits de comportament social.
- Mostrar una actitud de respecte envers les característiques i qualitats de les altres persones, i evitar actituds de discriminació en relació amb el sexe, la raça, etc.
 - Adequar el seu comportament a les demandes d'altres infants i adults.
 - Seguir les normes en els jocs i activitats que presentin els educadors.
 - Compartir les joguines i materials de la classe amb els companys i les companyes.
 - Cooperar a l'hora de recollir les joguines i endreçar la classe.
7. Representar objectes i accions de la vida quotidiana mitjançant el joc simbòlic i els diferents llenguatges.
- Iniciar la producció d'imatges com una forma de comunicació i gaudi.
 - Utilitzar tècniques i recursos bàsics de les diverses formes d'expressió.
 - Representar objectes i accions de la vida quotidiana mitjançant el joc simbòlic i els diferents llenguatges de comunicació i representació.
8. Actuar sobre la realitat immediata i establir relacions entre els objectes segons les seves característiques perceptives i les vivències pròpies.
- Observar els canvis i modificacions a què estan sotmesos els elements de l'entorn.
 - Observar i explorar el seu entorn físic i social a partir de l'establiment de relacions entre la pròpia actuació i les conseqüències que se'n deriven.
 - Valorar la importància del medi natural, manifestar-hi actituds de respecte i valoració, i intervenir-hi en la mesura de les seves possibilitats.
 - Utilitzar, a un nivell ajustat, les possibilitats de la forma de representació matemàtica per tal de descriure alguns objectes.
9. Reconèixer i orientar-se en els espais habituals i en les seqüències temporals quotidianes.
- Orientar-se i actuar amb autonomia en els espais quotidians.
 - Seguir les rutines quotidianes i predir-les.

5.4. Continguts de 2 a 3 anys

Àrea 1: descoberta d'un mateix

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Parts del cos. • Característiques diferencials entre les persones. • Els sentits. • Expressió de sentiments i emocions. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Exploració i identificació de les característiques i qualitats del cos. • Utilització dels sentits en l'exploració del cos i la realitat exterior. • Identificació sexual. • Manifestació progressiva dels sentiments i les emocions. 	El cos i la pròpia imatge <ul style="list-style-type: none"> • Acceptació i valoració de la pròpia identitat. • Acceptació de les diferències, la identitat i les característiques dels altres.
El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Postures, desplaçaments i moviments. • Nocions bàsiques d'orientació. • Jocs dansats i psicomotrius. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Utilització de les possibilitats expressives del cos. • Coordinació i control corporal en les activitats que impliquen moviment. • Situació i desplaçament en l'espai real. 	El joc i el moviment <ul style="list-style-type: none"> • Confiança en les possibilitats pròpies i acceptació de les limitacions. • Gust per l'exercici físic i el risc controlat. • Iniciativa per aprendre noves habilitats.
L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> • Les diverses activitats de la vida quotidiana. • Normes elementals de relació i convivència. 	L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> • Adaptació dels ritmes biològics propis a les seqüències de la vida quotidiana. • Col·laboració i ajut amb els adults i amb els iguals. 	L'activitat i la vida quotidiana <ul style="list-style-type: none"> • Actitud d'ajut, col·laboració i cooperació. • Acceptació de les normes de comportament establertes.
Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> • Hàbits d'higiene i alimentació. • Cura de l'entorn per al benestar personal. 	Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> • Realització autònoma dels hàbits elementals d'higiene, alimentació i cura de l'entorn per al benestar personal. 	Tenir cura d'un mateix <ul style="list-style-type: none"> • Iniciativa i esforç per la realització autònoma dels diferents hàbits.

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> • El nen/a com a membre d'un grup. • Els membres de la família. • El servei o equipament: els educadors i els companys. • Dependències més usals. 	Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> • Integració en el grup escolar. • Identificació dels membres de la família. • Reconeixement del tutor/a, els educadors referents i els companys del centre. • Orientació en els espais habituals i ús correcte de les seves dependències. 	Els primers grups socials <ul style="list-style-type: none"> • Interès per participar en la vida del centre i per assumir petites responsabilitats. • Respecte i cura pels espais en els quals es desenvolupa l'activitat.
La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> • Algunes professions. • Mitjans de transport. • Formes socials del temps. • Fets rellevants: la Festa Major, Nadal, Carnestoltes, la Mona, Sant Jordi, el dia del pare, el dia de la mare... • Canvis dels elements del medi natural segons els canvis d'estació. 	La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> • Observació i atenció a manifestacions, fets i esdeveniments de l'entorn del qual forma part. • Observació de les modificacions que es produeixen en els elements del paisatge a causa del canvi d'estació. 	La vida en societat <ul style="list-style-type: none"> • Tolerància davant l'espera de determinats esdeveniments. • Interès per conèixer les característiques pròpies de l'entorn.

Els objectes

- Les joguines.
- Objectes presents en l'entorn.
- Funcions i utilització dels objectes quotidians en relació amb la higiene, el menjar, etc.

Els objectes

- Observació i classificació dels objectes segons les seves característiques i la seva utilització.

Els objectes

- Actitud positiva per compartir les joguines i objectes personals i dels altres.
- Respecte i cura dels objectes propis i col·lectius.

Els animals i les plantes

- Els aliments.
- Els estris de l'alimentació.
- Els animals de granja.
- Les plantes i les flors.

Els animals i les plantes

- Discriminació i classificació d'animals segons el medi en què viuen i segons determinades característiques físiques i funcionals.
- Observació guiada del cicle vital d'algun animal.

Els animals i les plantes

- Curiositat, respecte i cura envers els animals i les plantes.
- Gust per les activitats a l'aire lliure.

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges

Conceptuals

El llenguatge verbal i oral

- Vocabulari corresponent a cadascuna de les situacions de comunicació.
- Formes socialment establertes de salutació i comiat.
- Textos orals: el conte, la cançó, la poesia.

Aproximació al llenguatge escrit

- Contes i imatges seqüencials.

El llenguatge musical: l'expressió musical

- So-soroll, silenci.
- Propietats sonores del cos i dels objectes d'ús quotidià.
- Cançons actuals i de tradició cultural.
- Onomatopeies d'animals. L'expressió corporal
- Control del cos en els jocs, danses i activitats de relaxació.
- Possibilitats expressives del cos.

El llenguatge plàstic

- Els colors primaris.
- Tècniques plàstiques senzilles.

Procedimentals

El llenguatge verbal i oral

- Comprensió de les intencions comunicatives d'adults i d'altres infants.
- Producció de missatges referits a informacions, necessitats, emocions i desitjos.
- Progressiva utilització adequada de vocabulari i producció de frases amb sentit complet.

Aproximació al llenguatge escrit

- Realització de traços senzills.
- Comprensió d'imatges degudament seqüencials.

El llenguatge musical: l'expressió musical

- Diferenciació de contrastos: so-soroll/silenci, i fort/fluix.
- Interpretació de cançons senzilles.
- Exploració de les propietats sonores del cos i d'objectes quotidians.
- Imitació d'onomatopeies d'animals. L'expressió corporal
- Experimentació dels recursos bàsics d'expressió del cos.
- Imitació i representació de situacions, personatges i històries senzilles.
- Desplaçaments per l'espai amb moviments diversos.

El llenguatge plàstic

- Producció d'elaboracions plàstiques com a mitjà d'expressió.
- Utilització de les tècniques bàsiques del dibuix, la pintura, el modelatge, el collage...
- Expressió i utilització de materials i consolidació de la seva correcta utilització.
- Identificació i discriminació dels colors primaris.

Actitudinals

El llenguatge verbal i oral

- Iniciativa i interès per participar en situacions de comunicació oral.
- Actitud d'escolta i respecte envers els altres, en diàlegs col·lectius.
- Atenció i interès pels textos orals.

Aproximació al llenguatge escrit

- Gust i plaer per sentir i mirar un conte que l'adult llegeix.
- Cura i valoració dels contes.

El llenguatge musical: l'expressió musical

- Gaudi pel cant.
- Actitud relaxada i atenta durant les audicions i disponibilitat per escoltar peces musicals noves. L'expressió corporal
- Gaudi pel ball i la dramatització.
- Interès i iniciativa per participar en representacions.
- Respecte per les interpretacions dels altres.

El llenguatge plàstic

- El llenguatge plàstic
- Gaudi per les elaboracions plàstiques pròpies.
- Respecte per les elaboracions plàstiques dels altres.
- Interès pel coneixement de les tècniques plàstiques bàsiques i per la seva bona utilització.
- Cura dels materials i instruments.

El llenguatge matemàtic

- Quantificadors bàsics: molt/poc.
- Sèries amb objectes i amb dos colors.
- Nocions de mesura: gros/petit, llarg/curt.
- Formes geomètriques: el cercle i el quadrat.

Orientació espacial

- Dins/fora i sobre/sota.

El llenguatge matemàtic

- Utilització dels quantificadors adequats per referir-se a una determinada quantitat.
- Discriminació de nocions de mesura.
- Utilització de les nocions espacials bàsiques.
- Identificació i discriminació de figures geomètriques: el cercle i el quadrat.

El llenguatge matemàtic

- Gaudi per explorar objectes i comparar-los.
- Curiositat per descobrir la mesura d'alguns objectes.
- Interès per millorar i precisar la descripció de situacions, orientacions i relacions.

5.5. Activitats d'1 a 3 anys

Agrupem les activitats per treballar els objectius, els continguts i els aprenentatges descrits anteriorment en els infants d'aquesta etapa segons els tipus següents:

D'1 any i mig a 3 anys

Descoberta d'un mateix

- Vincle o referent.
- Massatges.
- Hàbits i rutines de la vida quotidiana i de cura de l'infant.
- Educació afectiva i emocional.

Descoberta de l'entorn natural i social

- Racons.
- Sortides i festes.
- Activitats d'esbarjo.
- Joc heurístic.
- Jocs d'experimentació.

Intercomunicació i llenguatges

- Activitats musicals (audicions, tocar instruments, cançons de bressol, cançons populars, etc.).
- Psicomotricitat i expressió corporal.
- Activitats de plàstica.

5.6. Temporització

Grup d'1 a 3 anys

Horari diari

7.30 h - 9 h	Aixecada
9 h - 10.30 h	Bon dia + el temps + el conte + activitat (preparació - desenvolupament - recollida)
10.30 h - 11.30 h	Pati / passeig
11.30 h - 12 h	Recollida i rentar mans
12 h - 13 h	Dinar
13 h - 13.30 h	Canvi de bolquer
13.30 h - 15.30 h	Migdiada
15.30 h - 16 h	Aixecada i canvis

16 h - 16.30 h	Berenar
16.30 h - 17 h	Pati / passeig
17.15 h - 18.15 h	Activitat (preparació - desenvolupament - recollida)
18.15 h - 19 h	Banys
19 h - 20 h	Sopar
20 h - 20.30 h	Canvi i relax
20.30 h	A dormir

Horari setmanal

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
Matí	Bon dia + Psicomotricitat o dansa	Bon dia + Experimentació	Bon dia + Psicomotricitat o dansa	Bon dia + Experimentació	Bon dia + Sortida
Tarda	Joc heurístic	Massatges	Joc heurístic	Racons	Massatges

Bibliografia web

- ASSOCIACIÓ CATALANA PER LA INFÀNCIA MALTRACTADA. <<<http://www.acim.cat.mialias.net>>>
- CARRASCO, C.; IZQUIERDO, E; PÉREZ, L. *Educació infantil: característiques, planificació i organització*. [Barcelona]: Departament d'Ensenyament i Institut Obert de Catalunya, 2006. (Serveis socioculturals i a la comunitat; CFGS Educació infantil) Disponible a: <https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752 EDI/EDI_1752_C02/pdf/edi_1752_c02_ud0.pdf> [Consulta: 20 desembre 2015].
- CASANOVAS, N. [et al.]. *Didàctica de l'educació infantil*. [Barcelona]: Departament d'Ensenyament i Institut Obert de Catalunya, 2011. (Serveis socioculturals i a la comunitat; CFGS Educació infantil). Disponible a: <http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752 EDI/EDI_1752_M02/web/html/index.html> [Consulta: 20 desembre 2015].
- CORTIELLA, M. LL., FERNÁNDEZ, F.; SÁNCHEZ, D. *Metodologia del joc*. [Barcelona]: Departament d'Ensenyament i Institut Obert de Catalunya, 2007. (Serveis socioculturals i a la comunitat; CFGS Educació infantil) Disponible a: <https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752 EDI/EDI_1752_C04/pdf/edi_1752_c04_ud0.pdf> [Consulta: 20 desembre 2015].
- DECRET 101/2010, de 3 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil, DOGC núm. 5686, de 5 d'agost de 2010. Disponible a : <<http://www.gencat.cat/eadop/imatges/5686/10209100.pdf>> [Consulta: 12 juny 2014].
- DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA, GENERALITAT DE CATALUNYA
 - *Què són els maltractaments d'infants i adolescents?* (2009) Disponible a: <http://benestar.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/proteccio_a_la_infancia_i_ladolescencia/maltractaments_dinfants_i_adolescents/que_son_els_maltractaments_dinfants_i_adolescents/> [Consulta: 10 juny 2014].
 - *Créixer en família. Guia de 0 a 3 anys per a les dinamitzadores i els dinamitzadors*. Gener 2013. Disponible a: <http://www20.gencat.cat/docs/bsf/01Departament/08Publicacions/Ambits%20tematics/Families/25creixerfamilia03/creixer_familia_0_3.pdf> [Consulta: 20 desembre 2015].
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT, GENERALITAT DE CATALUNYA
 - *Currículum i orientacions, educació infantil, primer cicle*. 2012a. Disponible a: <<http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/bfd2cd16-10d5-4103-aba2-ec9744b2399d/Curriculum%20Infantil%200-3.pdf>> [Consulta: 16 maig 2014].
 - *L'infant de 0 a 3 anys. Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal educador*. Departament d'Ensenyament, 2012b. Disponible a: <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/d48e6658-4868-4846-a6f7-7a36f83ea845/guia_de_desenvolupament_0-3_anys.pdf> [Consulta: 5 juny 2014].

- DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA (DGAIA), DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA, GENERALITAT DE CATALUNYA
 - *Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència*. Departament de Benestar Social i Família, 2012. (Infància i Adolescència; 8) <http://benestar.gencat.cat/web/content/01departament/08publicacions/coleccions/infancia_i_adolescencia/num_8/WW_WW_bones_practiques_infancia.pdf> [Consulta: 20 desembre 2015].
 - *Projecte educatiu de centre del Centre d'Acollida Els Llimoners*. Barcelona, 2004 [document intern en revisió].
- FERNÁNDEZ DEL VALLE, J.; FUERTES ZURITA, J. *El acogimiento residencial en la protección a la infancia*. 3a edició. Madrid: Ediciones Pirámide, 2007.
- GOLDSCHMIED, E. *Educar l'infant a l'escola bressol*. Barcelona: Rosa Sensat, 2003, p. 83-99 i 135-158. (Temes d'infància; 31).
- GÓMEZ, E. *Guía para la Atención al Maltrato Infantil. Desde los Servicios Sociales*. Santander: Universidad de Cantabria, 2002.
- GONZÁLEZ, E. [et al.]. *Autonomía personal i salut*. [Barcelona]: Departament d'Ensenyament i Institut Obert de Catalunya, 2007. (Serveis socioculturals i a la comunitat; CFGS Educació infantil) Disponible a: <http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M03/pdf/edi_1752_m03_ud0.pdf> [Consulta: 20 desembre 2015].
- HERRERA, E. *"Instrumentos, eines i tècniques per a la millora de la pràctica"*. Documentació aportada en el postgrau Acolliment residencial en centres de protecció a la infància i l'adolescència, Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de Barcelona.
- HERREROS MARTÍNEZ, Ó. *Consulta psicopedagógica para padres y profesionales*. Blog actualitzat el maig 2006. <http://consultaparapadres.blogspot.com.es/2006/05/maltrato-infantil-concepto-tipos-e_13.html> [Consulta: 13 juny 2014].
- INTEBI, I. *Intervención en casos de maltrato infantil*. Gobierno de Cantabria, 2009. (Documentos técnicos; 3) Disponible a: <<http://www.serviciosocialescantabria.org/uploads/documentos%20e%20informes/Intervencion%20en%20casos%20de%20maltrato%20infantil.%20Noviembre%202009.pdf>> [Consulta: 20 desembre 2015].
- JUBETE, M. *Espais i temps per al joc*. Barcelona: Rosa Sensat, 2004, p. 61-77.
- LLEI 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC núm. 5641, de 2 de juny de 2010. Disponible a: <<http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL115.pdf>> i <<http://www.gencat.cat/cadop/imatges/5641/10146047.pdf>> [Consultes: 20 desembre 2015].
- MIRÓ CUBIAS, M. T. *Educació infantil 0-3*. Blog actualitzat el setembre 2014. <<https://sites.google.com/a/xtec.cat/educacio-infantil-0-3/novetats-1>> [Consulta: 10 maig 2014].
- PALAU VALLS, E. *Aspectos básicos del desarrollo infantil. La etapa de 0 a 6 años*. Barcelona: Editorial CEAC, 2007.

Annex 1. Plantilla d'unitat de programació

Títol			
Temporització:			
Descripció diagnòstica del grup:			
Justificació de la unitat:			
	Descoberta d'un mateix	Descoberta de l'entorn natural i social	Llenguatge verbal
Continguts conceptuals			
Continguts procedimentals			
Continguts actitudinals			

Objectius didàctics	Activitats d'ensenyament i aprenentatge
Recursos: espais i materials	Activitats d'avaluació

Annex 2. Instrument d'avaluació per a infants de 6 mesos a 1 any

Aquesta graella l'ha d'emplenar l'educador o educadora que faci l'activitat, en tres moments diferents (a l'inici, al mig i final) del període que s'estableixi.

Cal contestar fent una creu a una de les tres opcions: *sí, de vegades, no*.

Graella d'observació individual de 6 mesos a 1 any

Activitat
Data de l'observació:
Nom de l'infant:
Edat:
Educador/a que la du a terme:

Continguts:			
Àrea 1: descoberta d'un mateix			
	Sí	De vegades	No
1.1 Explora els materials mitjançant els sentits sensorials:			
Tacte			
Vista			
Gust			
Olfacte			
Oïda			
1.2 Té una participació activa davant els jocs.			

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social			
	Sí	De vegades	No
2.1 Té interès per explorar els objectes i materials que se li ofereixen.			
2.2 Es mostra observador vers l'educador/a.			
2.3 Es mostra afectuós vers l'educador/a.			

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges			
	Sí	De vegades	No
3.1 Té curiositat per observar contes i imatges.			
3.2 És capaç d'imitar moviments.			
3.3 Gaudeix manipulant diferents materials d'expressió plàstica.			
Observacions			
L'educador/a, amb el resultat de les tres observacions, ha de valorar l'impacte de les activitats en el desenvolupament de l'infant mitjançant els indicadors d'avaluació establerts.			

Annex 3. Instrument d'avaluació per a infants d'1 a 2 anys

Aquesta graella l'ha d'emplenar l'educador o educadora que faci l'activitat, en tres moments diferents (a l'inici, al mig i final) del període que s'estableixi.

Cal contestar fent una creu a una de les tres opcions: *sí, de vegades, no*.

Graella d'observació individual d'1 a 2 anys

Activitat
Data de l'observació:
Nom de l'infant:
Edat:
Educador/a que la du a terme:

Continguts:			
Àrea 1: descoberta d'un mateix			
	Sí	De vegades	No
1.1 Mostra iniciativa per aprendre coses noves.			
1.2 Té una actitud positiva i d'afecte vers l'educador/a.			
1.3 Comença a col·laborar amb l'educador/a.			

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social			
2.1 Reconeix els espais on es fan les activitats.	Sí	De vegades	No
2.2 Mostra una actitud d'afecte vers els companys i les companyes.			
2.3 Té interès per explorar els materials que s'ofereixen.			
2.4 Mostra respecte i cura cap al material i l'espai.			
2.5 Sap esperar el seu torn.			
2.6 Gaudeix de les activitats a l'aire lliure:			
• Pati			
• Passeig al bosc			
• Parc			
• Passeig pel barri o poble			
• Sortida a la platja			
2.7 Sap cuidar el material i els espais on es desenvolupa l'activitat.			

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges			
3.1 És capaç d'emetre missatges referits a necessitats, emocions i desitjos que li provoquen l'experiència de l'activitat.	Sí	De vegades	No
3.2 Té una actitud d'escolta davant les explicacions de l'adult.			
3.3 Mostra curiositat i gust per les diferents activitats:			
• Contes			
• Cançons i audicions de música			
• Plàstica			
• Sortides			
3.4 Gaudeix amb la manipulació activa dels materials.			
3.5 Gaudeix amb la manipulació lliure en jocs de construcció.			
3.6 Té curiositat per explorar els objectes i fer-hi diferents accions.			
Observacions			
L'educador/a, amb el resultat de les tres observacions, ha de valorar l'impacte de les activitats en el desenvolupament de l'infant mitjançant els indicadors d'avaluació establerts.			

Annex 4. Instrument d'avaluació per a infants de 2 a 3 anys

Aquesta graella l'ha d'emplenar l'educador o educadora que faci l'activitat, en tres moments diferents (a l'inici, al mig i final) del període que s'estableixi.

Cal contestar fent una creu a una de les tres opcions: *sí, de vegades, no*.

Graella d'observació individual de 2 a 3 anys

Activitat
Data de l'observació:
Nom de l'infant:
Edat:
Educador/a que la du a terme:

Continguts:			
Àrea 1: descoberta d'un mateix			
	Sí	De vegades	No
1.1 Gaudeix fent activitats d'exercici físic.			
1.2 Té una actitud d'ajut i col·laboració en les activitats.			
1.3 Mostra més coordinació i control corporal davant les activitats.			

Àrea 2: descoberta de l'entorn natural i social			
	Sí	De vegades	No
2.1 Reconeix els espais on es fan les activitats.			
2.2 Mostra una actitud d'afecte vers els companys i les companyes.			
2.3 Té interès per explorar els materials que s'ofereixen.			
2.4 Mostra respecte i cura cap al material i l'espai.			
2.5 Sap esperar el seu torn.			
2.6 Gaudeix de les activitats a l'aire lliure:			
• Pati			
• Passeig al bosc			
• Parc			
• Passeig pel barri o poble			
• Sortida a la platja			
2.7 Sap cuidar el material i els espais on es desenvolupa l'activitat.			
2.8 Mostra respecte i cura cap als espais.			
2.9 Sap compartir el material que hi ha.			

Àrea 3: intercomunicació i llenguatges

	Sí	De vegades	No
3.1 És capaç d'emetre missatges referits a les necessitats, les emocions i els desitjos que li provoca l'experiència de l'activitat.			
3.2 Té una actitud d'escolta davant les explicacions de l'adult.			
3.3 Mostra curiositat i gust per les diferents activitats: <ul style="list-style-type: none">• Contes• Cançons, audicions de música i ball• Plàstica• Sortides			
3.4 Identifica i esmenta (la matèria que s'estigui treballant: colors, transports, parts del cos, etc.)			
3.5 Gaudeix amb la manipulació activa dels materials.			
3.6 Gaudeix amb la manipulació lliure de jocs de construcció.			
3.7 Té curiositat per explorar els objectes i fer-hi diferents accions.			
3.8 Té cura dels materials utilitzats.			
3.9 Mostra respecte cap a les activitats dels altres.			
Observacions			
L'educador/a, amb el resultat de les tres observacions, ha de valorar l'impacte de les activitats en el desenvolupament de l'infant mitjançant els indicadors d'avaluació establerts.			

Annex 5. Instrument d'avaluació d'activitats

Aquesta graella l'ha d'emplenar l'educador o educadora dos cops al mes. Es fa servir per avaluar les activitats programades amb periodicitat setmanal.

S'emplena fent una valoració de cada ítem marcant una creu del 0 al 10 (0 és gens i 10 és molt). Després cal extreure'n la mitjana (sumar totes les puntuacions obtingudes i dividir el nombre obtingut pel nombre d'ítems que hi ha).

Al final del trimestre s'han d'entregar les sis observacions amb els resultats obtinguts a la subdirecció.

Graella d'avaluació d'activitats grupals

Activitat
Data de l'observació:
Infants que hi participen:
Infants que no hi participen i motiu:
Educador/a que la du a terme:

Observacions

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Objectius										
S'han complert els objectius plantejats.										
2. Activitat										
2.1 Ha estat adequada per a l'edat dels infants.										
2.2 Ha treballat els objectius plantejats.										
2.3 La durada de l'activitat ha estat correcta.										
3. Espai i materials										
3.1 L'activitat s'ha fet en la data i el lloc programats.										
3.2 Els materials utilitzats eren adequats per al nombre d'infants que hi han participat.										
3.3 L'espai era l'adequat per al nombre d'infants que hi han participat.										
4. Infants										
4.1 L'activitat era l'adequada per a l'edat dels infants.										
4.3 Els infants han mostrat interès per l'activitat.										
4.4 Els infants se n'han cansat de seguida.										
4.5 Els infants han gaudit amb l'activitat.										
4.6 Els infants han estat autònoms en l'activitat.										
5. Educador/a										
5.1 Ha sabut donar unes indicacions clares de l'activitat.										
5.2 Ha estat el centre d'interès de l'activitat.										
5.3 Ha dirigit l'activitat sense dificultats.										
5.4 Ha resolt satisfactòriament els conflictes que han sorgit durant l'activitat.										
5.5 S'ha mostrat atent a les necessitats dels infants durant l'activitat.										
5.6 Ha tingut motivat el grup durant l'activitat.										
Objectius plantejats (en funció de l'activitat realitzada):										

Valoració

Observacions

El/La responsable del servei s'ha d'encarregar de recollir les sis observacions al final del trimestre i valorar l'evolució de les activitats en funció dels resultats obtinguts i els indicadors establerts.

